

Ryc. 1. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie.
Fragment wnętrza.

DOM ZWIĄZKU ZAWODOWEGO PRACOWNIKÓW KOLEJOWYCH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Romuald Miller

Na placu przy zbiegu ulic Czerwonego Krzyża i Wybrzeża Kościuszkowskiego w Warszawie, wysiłkiem wielu tysięcy kolejarzy polskich, zorganizowanych w związku Z. Z. K., powstał w latach 1924 — 1928 wielopiętrowy dom, przeznaczony na siedzibę Zarządu Głównego Związku, oraz Klubu dla kolejarzy i przyjezdnych.

Gmach ma trzy fronty: od ulicy Czerwonego Krzyża, od Wybrzeża Kościuszkowskiego (ryc. 2) i od strony wiaduktu kolejowego, budującej się kolejowej linii średnicowej. Wznosi się, licząc od poziomu trotuaru ulic, na wysokość 4-ch pięter z mansardą, a w niektórych częściach do wysokości 6-ciu pięter. Niżej poziomu trotuarów ulicy mieszczą się dwie dolne kondygnacje, z których jedna jest parterem od strony podwórza, gdyż poziom jego jest obniżony na 3 metry w stosunku do poziomu trotuarów.

Wejścia i brama wjazdowa, z której winda prowadzi na poziom podwórza, położone są od ulic Czerwonego Krzyża i Wybrzeża Kościuszkowskiego.

Gmach w związku ze swoim przeznaczeniem zasadniczo dzieli się na 2 części: biurową i klubową. Niezależnie od tych dwu części, zaprojektowano dodatkowo nieznaną ilość mieszkań dla prezydium Zarządu Związku, oraz dla obsługującego dom personelu i hotel o 46 pokojach dla przyjezdnych związkowców. Hotel zajmuje 4-ą, 5-ą i 6-ą

kondygnacje gmachu. Chwilowo czwarta kondygnacja zajęta jest na biura przez instytucje ideowe, pokrewne Związkowi.

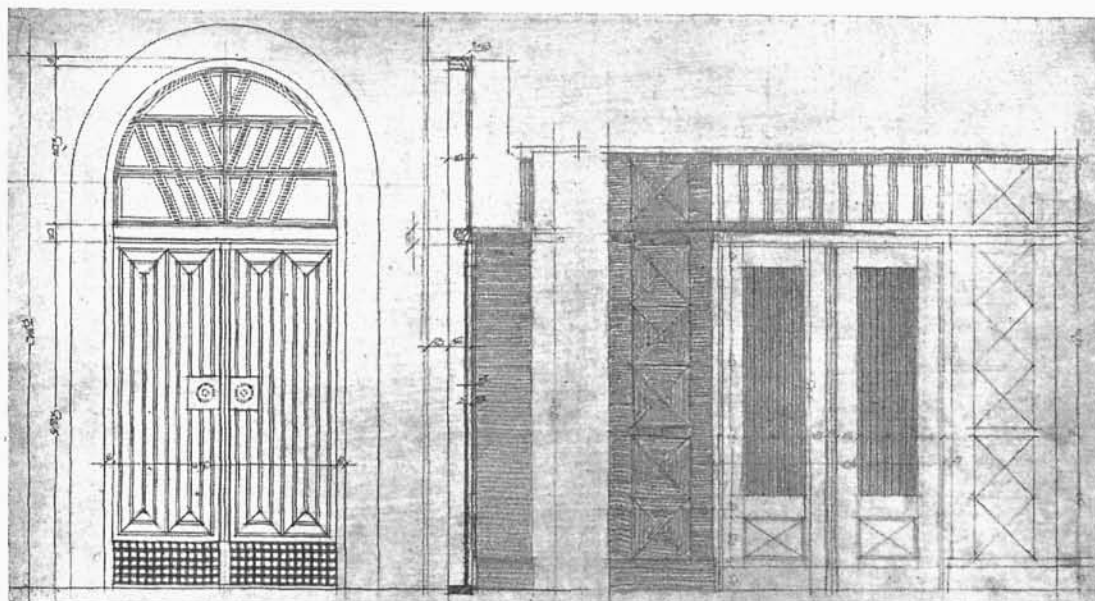
Część biurowa gmachu mieści się w narożniku przy zbiegu ulic Czerwonego Krzyża i Wybrzeża Kościuszkowskiego, oraz w skrzydłach, dochodzących do tego narożnika, i zajmuje parter i 3 piętra. Wejście do biur — z narożnika (ryc. 4 i 5), dalej westibul okrągły, w rzucie poziomym potraktowany, jako poczekalnia i szatnia, dalej wejście na skrzyżowanie się w tym miejscu korytarzy biurowych i położoną w tym miejscu biurową klatkę schodową (ryc. 55), która prowadzi do podobnych korytarzy w wyższych kondygnacjach, i w ten sposób daje dostęp do pokoi i sal biurowych.

Narożnik nad westibulem wykorzystany został na salę Wydziału Finansowego (ryc. 56) na I piętrze, na bibliotekę zaś i czytelnię na II-em piętrze i na Salę Posiedzeń (ryc. 57) na III-m piętrze gmachu.

Korytarze biurowe mają bezpośrednie światło od strony podwórza, a pokoje biurowe zwrócone są oknami w stronę przyległych ulic. Położone w narożniku sale przedstawiają w rzucie poziomym prawidłowe koło o średnicy 10 m., czyli mają około 78,50 m² powierzchni użytkowej. Trzy dolne z nich (westibul, sala Wydziału Finansowego i biblioteka)

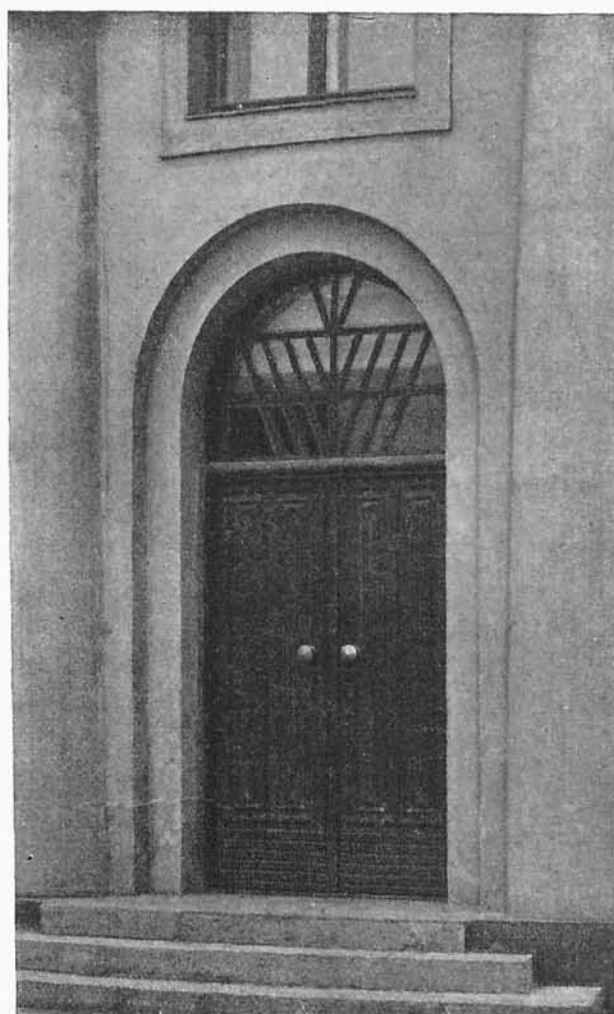

Ryc. 2 i 5. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie.
 U góry — widok od strony Wybrzeża Kościuszkowskiego, u dołu — widok na taras.
 Dachówki, cegły oraz roboty dekarzkie firmy „Pustelnik”. Żelazne kraty i balkony wyk. firma
 „Antoni Szmalenberg”. Roboty żelazobetonowe wykonała firma „W. Paszkowski, F. Próchnicki
 i S-ka”. Otwory okienne w całym gmachu, bramę i drzwi wejściowe wyk. firma
 „Jan Trzciniński i Ska”.

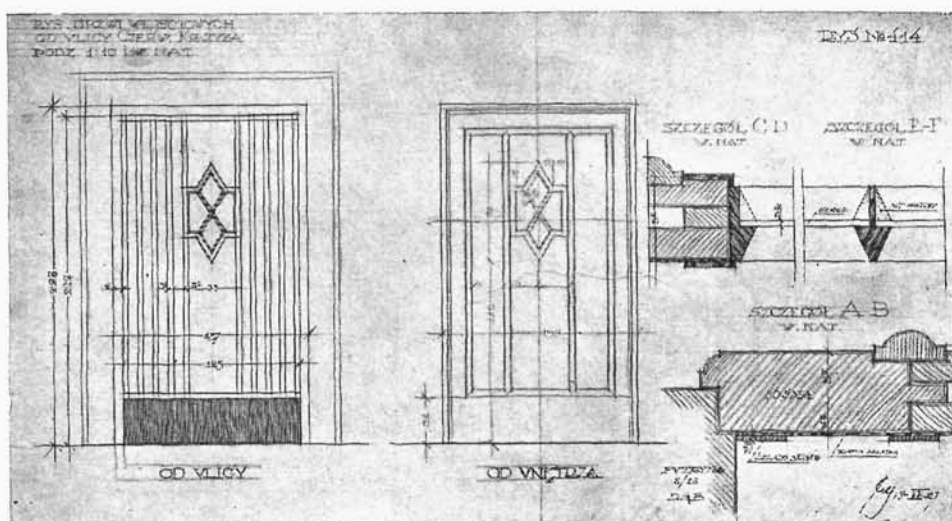

Widok od ulicy.

Widok od wnętrza.

Ryc. 4 i 5. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach
Z. Z. K. w Warszawie.
Drzwi wejściowe z narożnika do części biurowej gmachu.
Drzwi i kratę z miedzi wyk. firma „Antoni Szmaleberg”. Okucia
okien i drzwi firma „Inż. K. Dobrowolski i Huskowski”. Oszklenie
drzwi wyk. firma „Kaczorek i Chęciński”.

Ryc. 6 i 7. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Drzwi do bocznej klatki schodowej.
Okeucia żelazn drzwi wyk. firma „A. Szmalenberg“

Ryc. 8. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa). Westibul teatralny gmachu Z. Z. K. w Warszawie. Drzwi do szatni. Okucie drzwi mosiądzem wyk. firma „A. Morantowicz”. Posadzki, ściany i kominki marmurowe wyk. firma „Jan Fedorowicz”. Drzwi jesionowe wyk. firma „Jan Trzcziński i S-ka”.

odpowiadają zasadniczej wysokości pięter (ok. 3,30 m). Sala Posiedzeń zaś zajmuje ponad 2 kondygnacje i ma wysokości ok. 8,00 m.

Przy korytarzach biurowych położone są umywalki i toalety damskie i męskie.

Część klubowa gmachu, zawierająca westibul z kasami (ryc. 8 — 9), szatnię (ryc. 11 — 13), salę restauracyjną (ryc. 14 — 16), sale konferencyjne (ryc. 41), sale gier towarzyskich, bilardy, kręgielnię i salę teatralną (ryc. 30 — 38), przeznaczoną również do innych celów (wiece, zjazdy, koncerty, bale i t. p.), z położonymi przy niej palarnią (ryc. 49 — 50), słodkim bufetem (ryc. 51), i salą muzyczną, — pomyślana jest jako całość, odrębna od części biurowej z oddzielnym wejściem od ulicy Czerwonego Krzyża i łączy się z częścią biurową gmachu w poziomie parteru i I-go piętra przez dochodzące do części klubowej gmachu korytarze biurowe, — co jest konieczne dla kontaktu biur Centrali Związku w czasie zjazdów, kiedy różne komisje mogą wykorzystywać część sal biurowych dla swojej pracy.

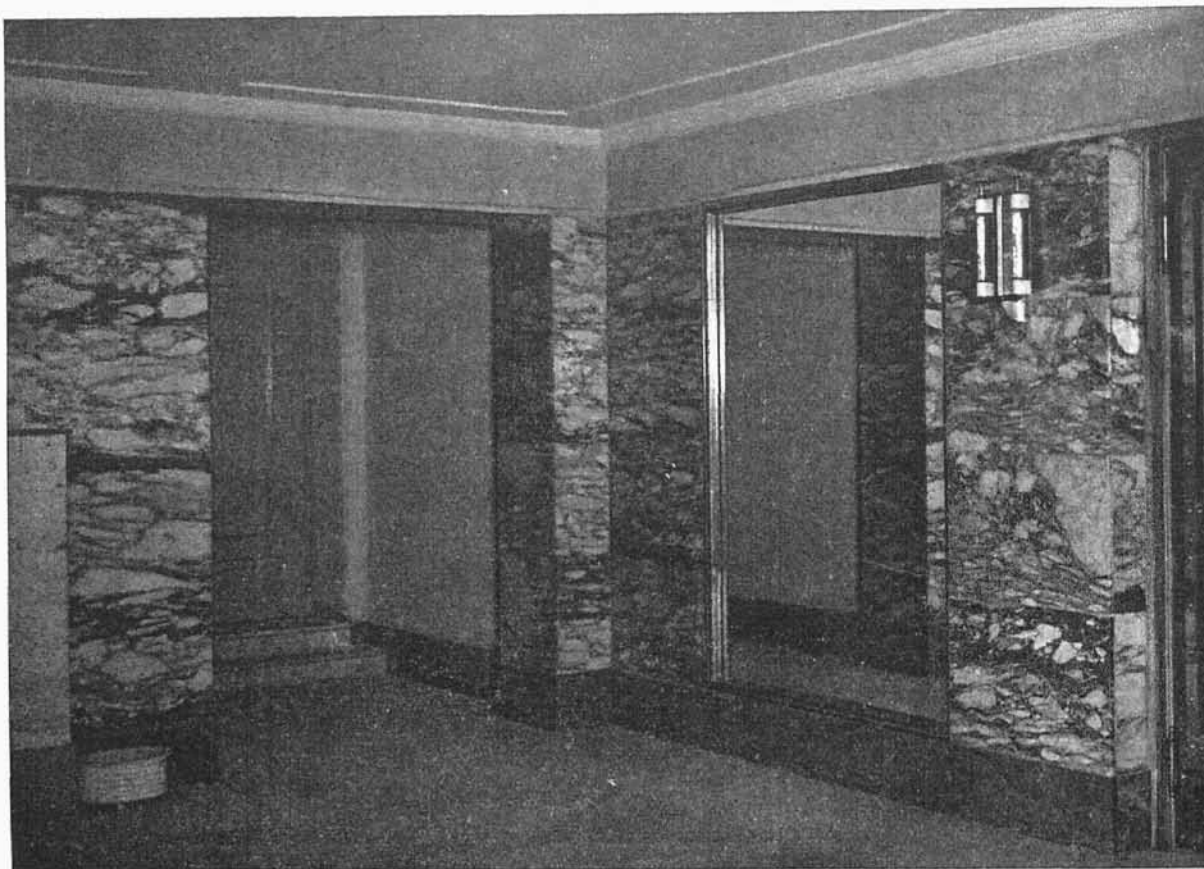
W części klubowej gmachu poniżej parteru znajdują się dla członków Związku natryski i wanny, do których

proceedzi wejście z szatni. W tymże poziomie zaprojektowana jest kuchnia restauracyjna ze zmywakiem, kredensem, szpiżarkami i piwnicą. Kredens z restauracją połączony jest windą dla podnoszenia potraw.

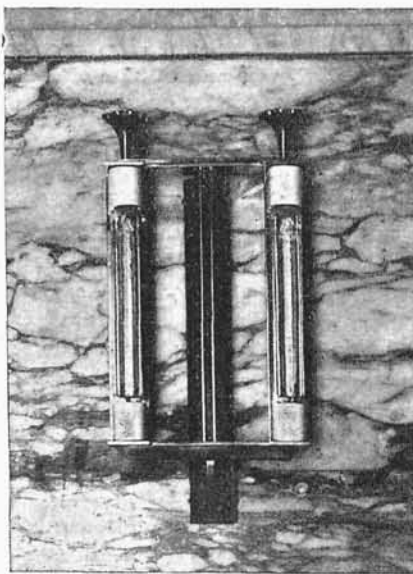
Z szatni części klubowej gmachu prowadzi winda na piętra z pokojami hotelowymi, z których korytarze miejscowa klatka schodowa prowadzi na wysokość 7-go piętra na taras (ryc. 3), przeznaczony na kąpiele powietrzno-słoneczne. Pod tarasem urządzone są kabiny-rozbiernie z umywalkami i toaletami. Hotel posiada swoją klatkę schodową z bezpośrednim wejściem od ulicy Czerwonego Krzyża (ryc. 6).

Dom zaopatrzonej jest we wszystkie potrzebne instalacje centralne, a więc posiada centralne ogrzewanie wodne (częściowo parowe w sali teatralnej), centralne przewietrzanie, wodociąg, kanalizację, urządzenia gazowe, centralę telefoniczną i t. p.

Powierzchnia parceli, na której wybudowano gmach Z. Z. K., wynosi 1288 m², kubatura gmachu stanowi ok. 31000 m³. Koszt budowy wraz z kosztami wyposażenia wewnętrznego dotychczas wynosi ok. 2,500,000 zł.

Ryc. 9. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa). Fragment westibulu teatralnego gmachu Z. Z. K. w Warszawie.
Posadzki i ściany marmurowe wyk. firma „Jan Fedorowicz”. Lustra z firmy „Kaczorek i Chęciński”.

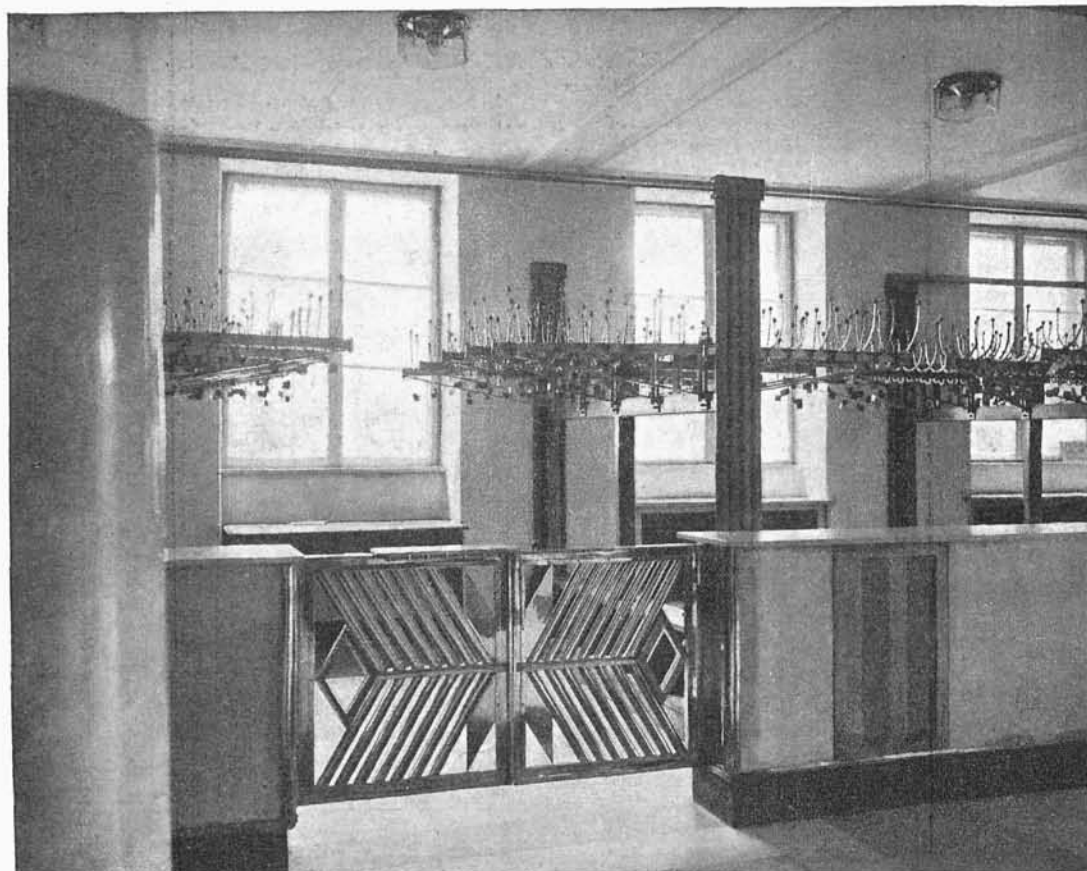
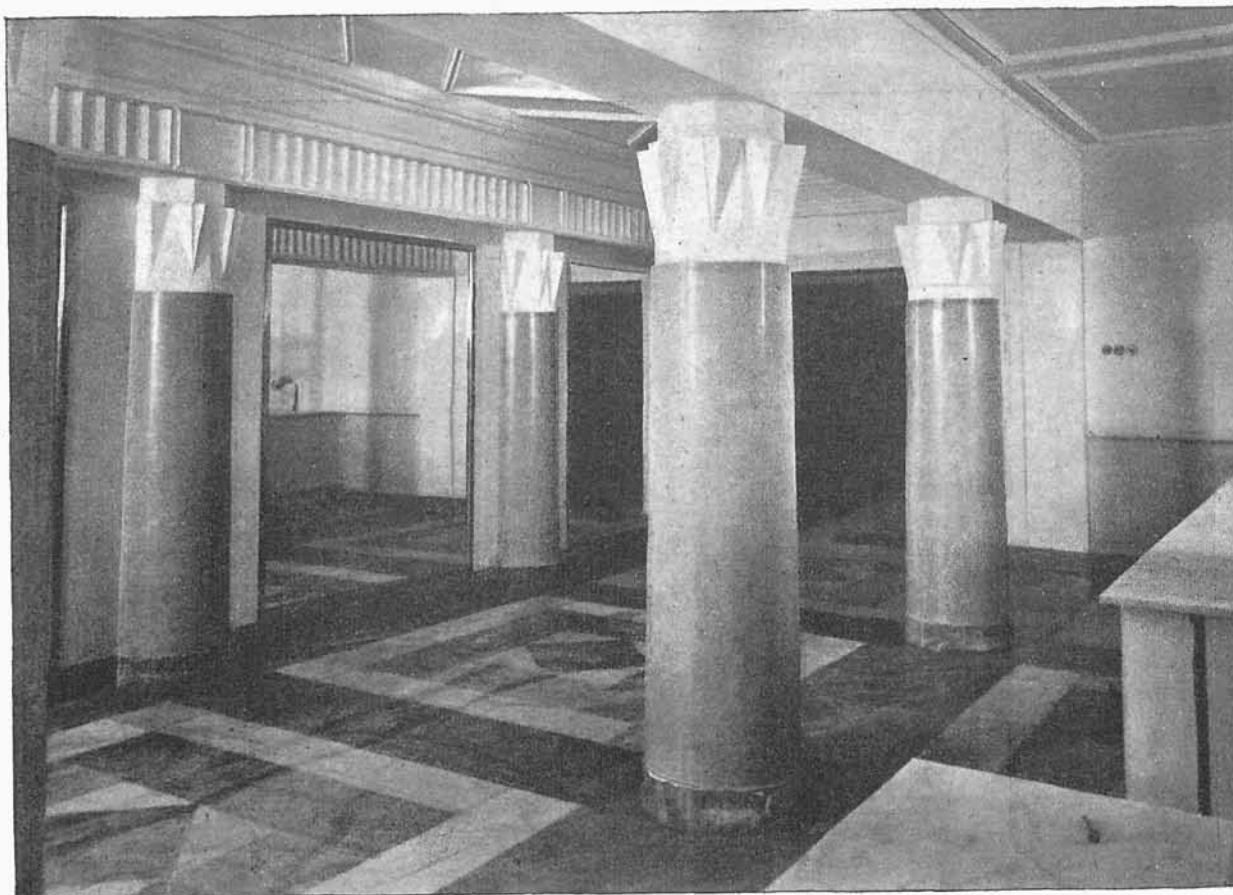
Ryc. 10. Art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa)
Lampa ścienna z westibulu.

Budowę wraz z urządzeniami wewnętrznymi i umeblowaniem wykonano w ciągu lat trzech.

Gmach Z. Z. K. został zaprojektowany, opracowany i wzniesiony pod kierownictwem podpisanego. W koń-

Ryc. 11. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Szatnia. Konstrukcję żelazobetonową wyk. firma „Paszkowski i Próchnicki”, posadzki, cokoly kolumnowe, płyty na ładach oraz parapety marmurowe wyk. firma „Jan Fedorowicz”, drzwi i wieszaki wyk. firma „A. Morantowicz”, okucia okien i drzwi — Inż. K. Dobrowolski i F. Huskowski; lampy sufitowe — Jan Serkowski w Warszawie.

Ryc. 12 i 13. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa), Szatnia teatralna gmachu Z. Z. K. w Warszawie.
 Blaty na ladach, parapety, posadzki i cokoły marmurowe wyk. firma „Jan Fedorowicz”. Drzwi mosiężne i wieszadła w szatni wyk. firma „A. Morantowicz”. Lustra firmy „Kaczorek i Chęciński”.

Ryc. 14. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa). Sala restauracyjna gmachu Z. Z. K. w Warszawie
Lampy wyk. firma „Jan Serkowski”. Okucia drzwi i okien wyk. firma „Inż. K. Dobrowolski i F. Huskowski”.

cowej akcji budowy gmachu dla opracowania niektórych wnętrz zaproszeni zostali do współpracy artyści malarze prof. Wojciech Jastrzębowski i Edward Trojanowski, oraz art. rzeźbiarz prof. Jan Szczepkowski, który wykonał płaskorzeźbę w drzewie jesionowym nad otworem scenicznym w sali teatralnej.

W ciągu całego czasu budowy w akcji budowlanej brał najżywszy udział wyłoniony przez Związek Komitet Budowy Domu z prezesem posłem A. Kuryłowiczem na czele.

Mury surowego stanu gmachu wykonane zostały z cegły na zaprawie przeważnie cementowej i półcementowej, stropy nad korytarzami i pokojami o zwykłych rozpiętościach — klejnowskie, na belkach żelaznych, stropy nad salą teatralną, salą posiedzeń, nad westibulem teatralnym i okrągłymi salami w narożniku — żelazobetonowe. To samo konstrukcja amfiteatru i balkonów teatralnych.

Dach drewniany, kryty dachówką.

Elewacje uliczne wykonano w terrazycie, a w niektórych elementach w kamieniu pińczowskim i piaskowcu sztydłowieckim.

Wnętrza domu wyposażone zostały w to wszystko, co

zabezpieczaloby poszczególne części tych wnętrz, albo ich powierzchnię, od możliwości uszkodzeń przy zetknięciu się gmachu z korzystającą z niego publicznością. A więc na podłogi zastosowano marmur, dębową klepkę najlepszego gatunku, linoleum i terrakoty; tynki zastosowano filcowane i blichowane z obłożeniem narożników na całej wysokości specjalnie wykonanymi w tym celu żelaznymi profilami,—łoaazerje z polerowanego jesionu i dębu na dolnych częściach ścian,—stiuki dla obłożenia całych powierzchni ścian i powierzchni kolumn,—marmurem wyłożono całe ściany westibulu teatralnego, teatralnej klatki schodowej i położonych przy niej korytarzy; glazury zastosowano dla wyłożenia ścian umywalni, toalet, wani, natrysków, kuchni i t. p.

Roboty budowlane przy wznoszeniu gmachu Z. Z. K. prowadzone były sposobem rozdrobnionego przedsiębiorstwa. Część robót jednak (czwarta i wyższa kondygnacje domu w surowym stanie) wykonana została sposobem gospodarczym. Koordynacja robót, wykonanych przez różnych przedsiębiorców, spoczywała w rękach kierownika robót.

* * *

Ryc. 15. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa). Sala restauracyjna gmachu Z. Z. K. w Warszawie.
Marmurowe blaty i podnóżki przy stołach wyk. firma „Jan Fedorowicz”. Plafon żelazny nad salą wyk. firma „Antoni Szmalenberg”.
Lustra — firmy „Kaczorek i Chęciński”. Bufet i urządzenie do piwa wyk. firma „A. Morantowicz”.

Ważniejsze pomieszczenia gmachu Z. Z. K. są następujące:

1. *Westibul biurowy*. Sala okrągła w rzucie poziomym z 6-ciu kolumnami, wspierającymi strop. Powierzchnia użyteczna około 78 m². Sufit i ściany tynkowane i blichowane, kolumny obłożone stiukiem w kolorze białego marmuru kararyjskiego, ściany malowane klejowo, podłoga marmurowa, meble, barjery przed szatnią i drzwi w jesionie polerowanym.

2. *Sala W-łu Finansowego*. Powierzchnia i kształt sali jak wyżej. Ściany i sufit tynkowane i filcowane. Kolumny tynkowane w mocnej zaprawie. Meble i balustrada w ciemnym dąb (ryc. 57).

3. *Biblioteka i Czytelnia* — jak w poz. 2-iej. Meble jesionowe polerowane.

4. *Sala posiedzeń* (ryc. 56). Sala w rzucie poziomym okrągła, o średnicy koła 10 mtr. i zasklepiąca na wysokości 6.5 mtr. kopułą żelazobetonową. Ściany od dołu na wysokości około 2.5 mtr. wyłożone boazerją z ciemnego dębu, wyżej tynkowane i blichowane do wysokości pasa wieńczącego. Kopuła tynkowana i pomalowana z wykonaniem rysunku geometrycznego w 2-ch tonach — białym i srebrnym. Ściany utrzymane pod względem kolorystycznym w 2-ch tonach. Umeblowanie, składające się z foteli z pulpitemi na 130 osób i miejsca dla prezydium z mównicą, a także świeczniki i żyrandol — wykonane w ciemnym dębie. To samo drzwi wejściowe do sali.

5. *Westibul teatralny* (ryc. 8 i 9). Podłoga z marmuru kararyjskiego białego i szarego, ułożonego w rysunek geometryczny. Ściany wyłożone marmurem „Broche violette” w pasy poziome, fryz — z białego kararyjskiego marmuru, gżems, sufit i sklepienie nad częścią sufitu — tynkowane, blichowane i pomalowane klejowo w 2 tony. Na jednej ze ścianek, zamykających sklepienie — płaskorzeźba w tynku z inicjałami Związku. Kominki na radiatorach centralnego ogrzewania z białego i szarego kararyjskiego marmuru z zasłonami, wykonanymi w mosiądzu polerowanym. Drzwi w jesionie polerowanym z okuciami z polerowanego mosiądzu.

6. *Szatnia* (rys. 11 — 13). Podłoga z białego i szarego marmuru kararyjskiego, ułożonego w rysunek geometryczny. Część ścian i sufit z wyciągniętym na nim rysunkiem geometrycznym, wykonane w szlachetnym tynku. Część ścian, obramiających przejście główne, kolumny i barjerę szatni wykonano w stiuku polerowanym w 2-ch tonach. Głowice kolumn — w stiuku białym pod mat. Narożniki i miejsca zetknięcia się stiuku z marmurem sprężnięto za pomocą narożników z polerowanego mosiądzu. Bramka w barjerze do szatni (ryc. 13), ramy luster i wieszaki — z mosiądzu polerowanego. Plafonjery — z mosiądzu i lustrzanego szkła rżniętego.

7. *Sala restauracyjna* (ryc. 14 — 16). Podłoga z klepek dębowej. Ściany od podłogi do wysokości 1.20 m. wyłożone boazerją, która miejscami jest skomponowana łącznie

Ryc. 16. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa). Sala restauracyjna gmachu Z. Z. K. w Warszawie.

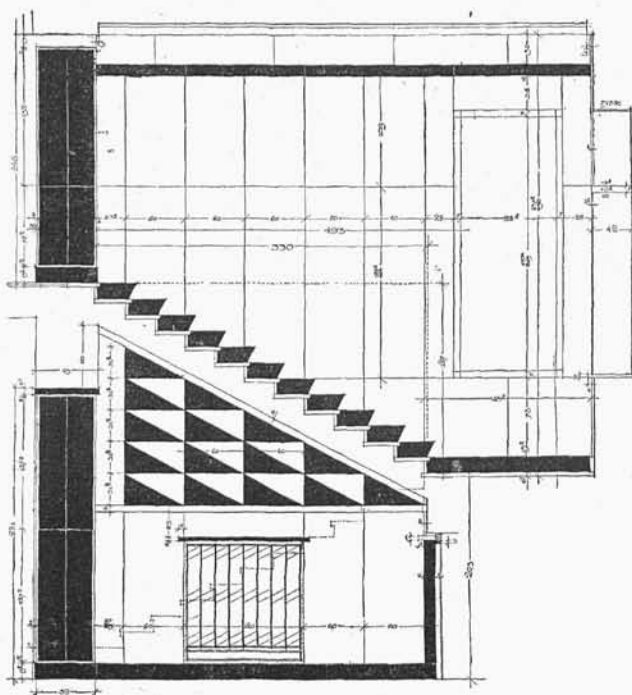
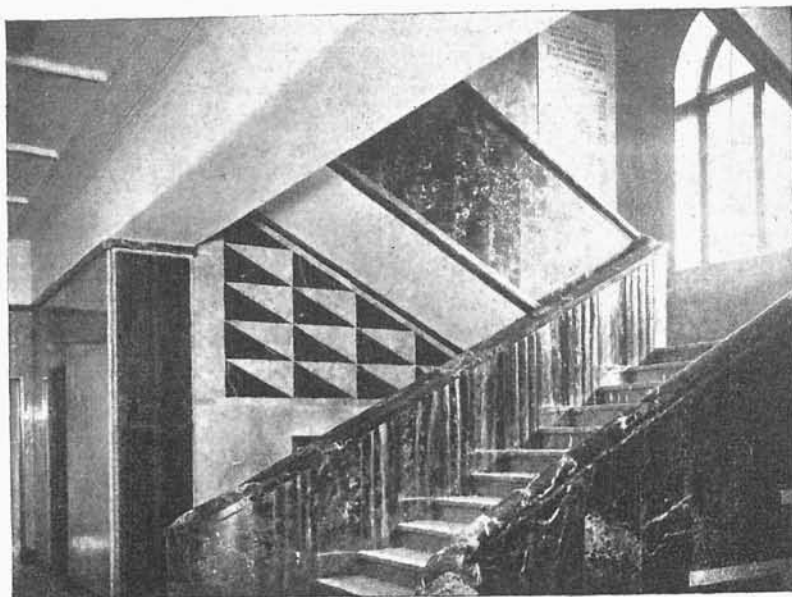
Fragment z oknem.
Marmurowe blaty na stoły i parapety wyk. firma „Jan Fedorowicz”. Okucia okien wyk. firma „Inż. K. Dobrowolski i F. Huskowski”.

z kanapami do stolików restauracyjnych. Ściany powyżej i sufit wykonano w szlachetnym tynku z ciągnięciami podług szablonów o rysunku geometrycznym — utrzymane w tonie białym. Na suficie plafon świetlny wykonany w żelazie i ze szkła rżniętego, ułożonych w przestrzenny rysunek geometryczny. Tła pomiędzy ciągnięciami geometrycznymi na ścianach wypełniają lustra i kilimy, ujęte w ramy mosiężne. Nad nimi fryz z emblematami z dziedziny lokomocji, transportu i techniki, malowany temperą przez uczniów Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych. Meble wraz z boazerją z jesionu polerowanego.

8. *Główna teatralna klatka schodowa i korytarze przy niej* (ryc. 17 — 22 i 52 — 53). Podłoga z białego i szarego marmuru kararyjskiego. Stopnie schodowe wraz z podstop-

niami z marmuru szarego „Bordiglio”. Ściany do wysokości fryzu wieńczącego wyłożono w rysunek geometryczny w dwa tony marmurem „Jaune Jaspe” i „Portoro”. Balustrada przy schodach ze skrętami, z jednostronną płaskorzeźbą wykonaną w marmurze „Porto”. Tablice erekcyjne na ścianach bocznych — z marmuru białego kararyjskiego ze złoceciem liter. Na ścianach parteru i I piętra naprzeciwko ckien — lustra w obramieniach mosiężnych. Złączenia marmuru w narożnikach ujęto w profile z mosiądzu polerowanego. Takież zasłony na radiatorach. Żyrandol z lustrzanego szkła rżniętego. Sufit gładki biały, z wyciągnięciami wokoło ścian skromnego profilu. Drzwi i ramy okienne z polerowanego jesionu.

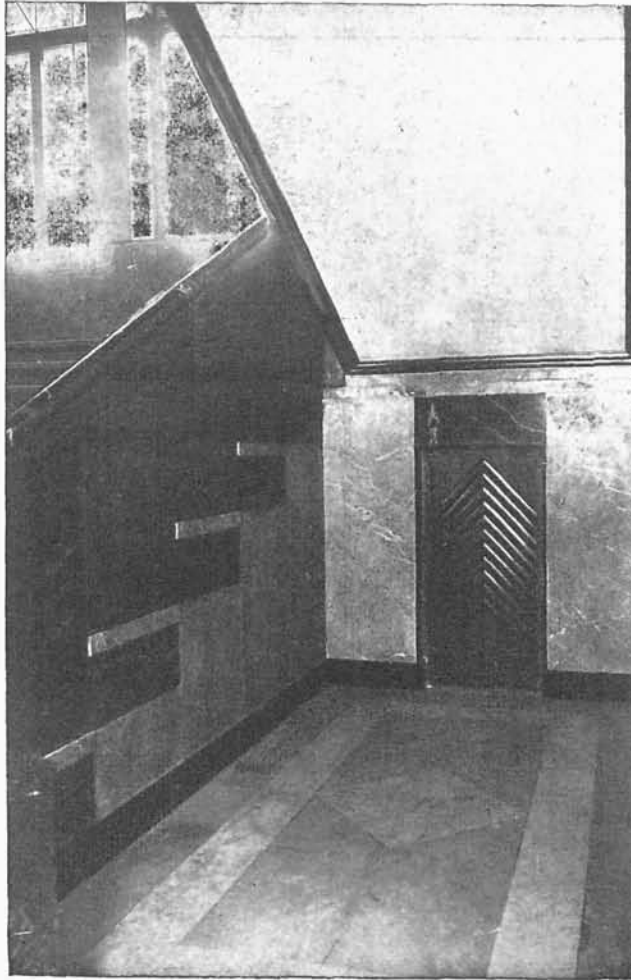
9. *Sala teatralna* (ryc. 23 — 40). Powierzchnia sali

Ryc. 17 i 18. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K.
w Warszawie. Teatralna klatka schodowa.
U dołu rysunek obłożenia marmurem bocznej ściany klatki schodowej. Posadzkę, stopnie
i ściany z marmuru wyk. firma „Jan Fedorowicz” w Warszawie.

w parterze 200,00 m², w poziomie amfiteatru i balkonów bocznych 218,00². Wysokość sali do poziomego sufitu 9,20 metrów. Wysokość w kopule nad środkiem głównego trzona sali — 12,00 metr. Otwór sceniczny 7.30 × 4.20 metr. Ogólna ilość miejsc siedzących — 800. Podłoga sali z klepki dębowej. To samo w amfiteatrze z ujęciem narożników stopni amfiteatralnych w żelazne profile. Ściany sali od podłogi do wysokości sufitu pod amfiteatrem wyłożono boazerją z jesionu polerowanego, inkrustowanego w geometryczny rysunek (ryc. 30 i 32). Balustrada amfiteatru i bocznych galeryj, ściany i sufit proscenium, oraz obramienie proscen-

nium i otworu scenicznego wykonano z polerowanego jesionu. Nad prosceniami płaskorzeźba w jesionie dłuta artysty rzeźbiarza Jana Szczepkowskiego z napisem: „I będę mocny, jak to — co zdobędę”. Ściany sali od podłogi amfiteatru i balkonów do fryzu pod sufitem mają być kryte materją kilimową, a tymczasem pomalowane klejowo w tonie żółtym. Sufit wraz z fryzem — ciągniony w geometryczny rysunek i wraz z kopułą utrzymany w tonie białym. W kopule zaprojektowano żyrandol ze szkła lustrozanego rznietego, ujętego w profile z nowego srebra (w wykonaniu) o wymiarach 2.40 × 4.20 metra. Drzwi i ra-

Ryc. 19. Zewnętrzna strona balustrady.

my okienne z polerowanego jesionu. W oknach witraże w 2 tonach z rysunkiem geometrycznym.

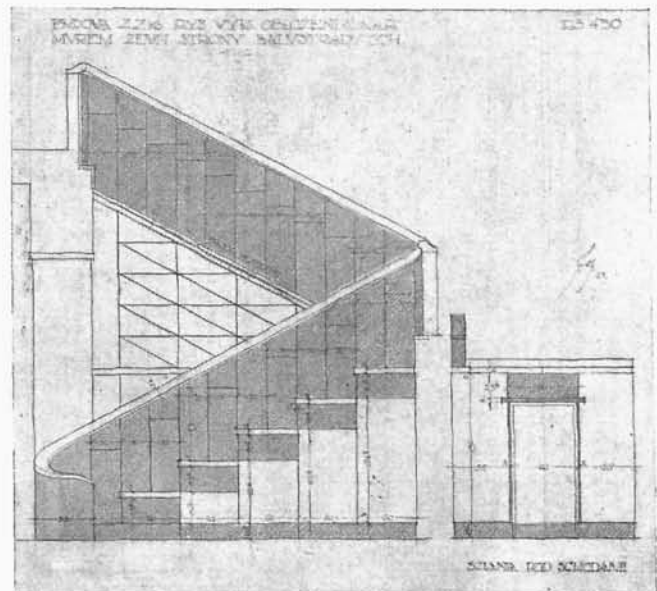
Fotele sali wykonano z jesionu i pokryto szarym pluszem (ryc. 38). Kurtyna i zasłony okienne z szarego pluszu.

10. *Pokój gwiazdzisty* (ryc. 41 — 45) — przeznaczony na muzeum związkowe i na konferencje zamknięte — pokryty jest sklepieniem gwiazdzistym na beczce. Ściany pokój do wysokości parapetu okiennego wyłożone boazerją w ciemnym dębie ze wstawkami z czarnej gruszki, w tła boazerji wkomponowano część umeblowania. Stół i krzesła częściowo lakierowane czerwono. Pokrycia krzeseł z czarnej skóry.

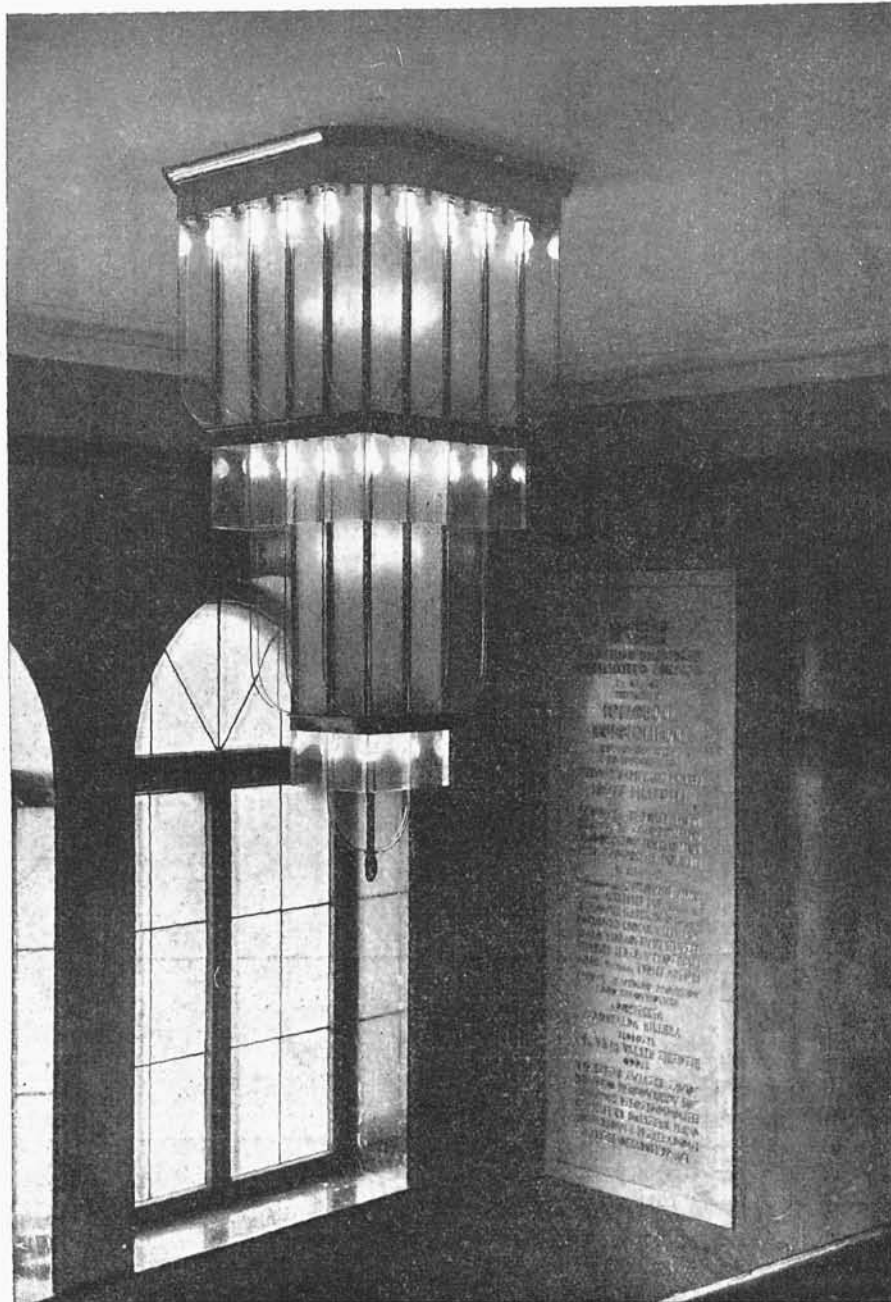
Tak w ogólnych zarysach przedstawia się Gmach Centrali Związku Zaw. Pracown. Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej.

Powstał on wyłącznie z drobnych składek blisko 70.000 zorganizowanych kolejarzy i nie ma na swojej hipotece ani jednego grosza długu — jest więc pod tym względem pewno unikatem w naszych stosunkach budowlanych, a jednocześnie widowym dowodem znaczenia i potęgi zorganizowanego wysiłku.

Niech mi wolno będzie na tem miejscu również uwydatnić prawie niespotykany u nas dzisiaj wysoce kulturalny a zarazem rzeczowy stosunek Związku jako wieloosobowego klienta do architekta, jego pracy i zadań, a także szczerą wolę wykonania własnego gmachu w formie jak najdoskońszej pod względem konstrukcyjnym i artystycznym.

Ryc. 20. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Fragment klatki schodowej. Obłożenie marmurem zewnętrznej strony balustrady. Roboty marmurowe wyk. firma „Jan Fedorowicz“.

Ryc. 21. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie.
 Żyrandol w teatralnej klatce schodowej.
 Żyrandol wyk. firma „A. Marciniak i S-ka”. Okna wyk. firma „Jan Trzciniński i S-ka”.

Roboty żelazo-betonowe i konstrukcyjne gmachu Z. Z. K. wykonało Przedsiębiorstwo Robót Inż. i Bud. Paszkowski i F. Próchnicki w Warszawie.

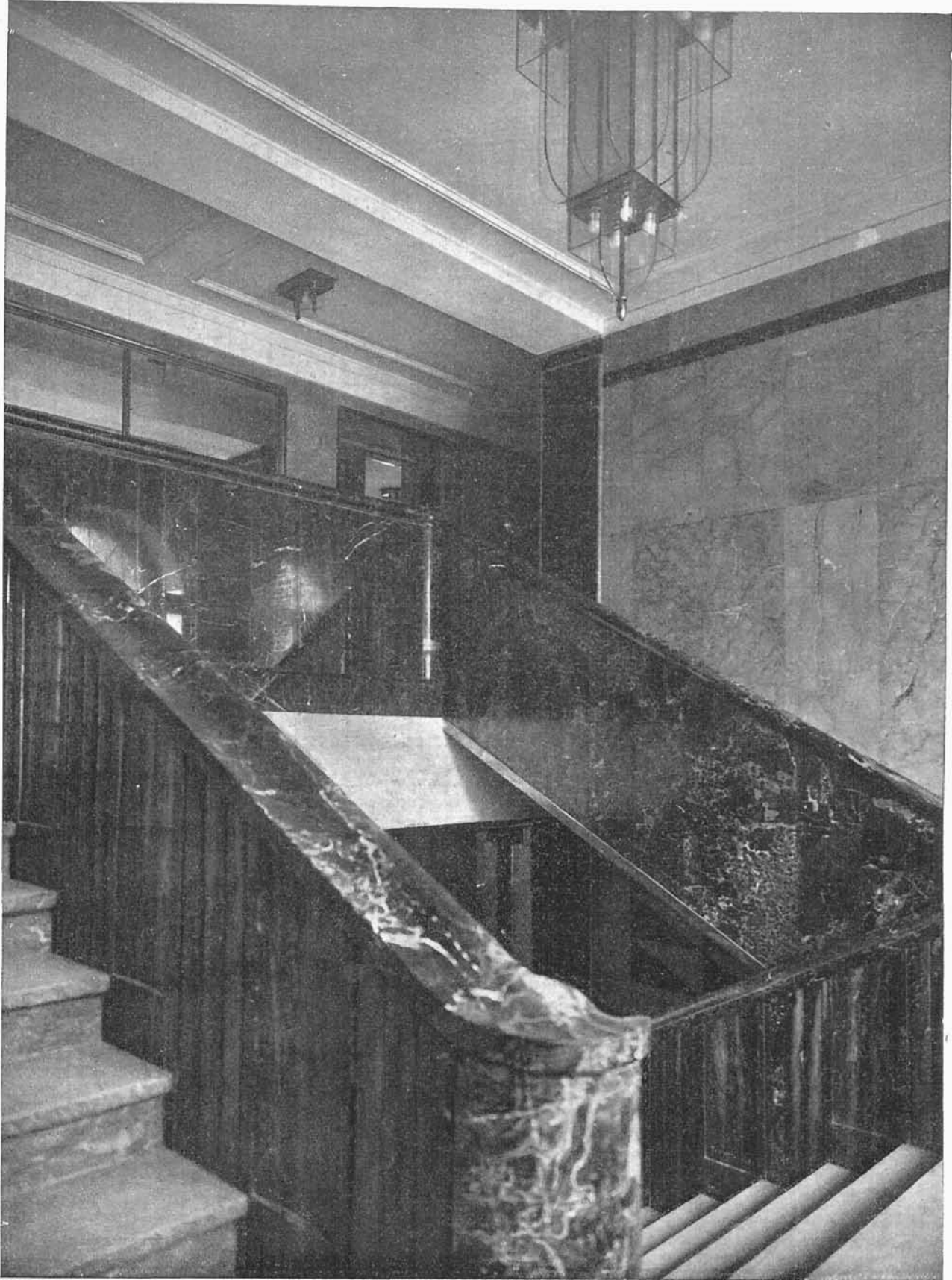
Wykładanie ścian, posadzki i kominków w westybulu teatralnym, posadzki w szatni teatralnej, całą klatkę schodową, prowadzącą do teatru (ściany i stopnie), blaty na stoły i kolumny w restauracji wykonała Fabryka Kamieniarska Jan Fedorowicz w Warszawie.

Roboty dekarские, dachówki i cegły wyk. firma „Pustelnik”.

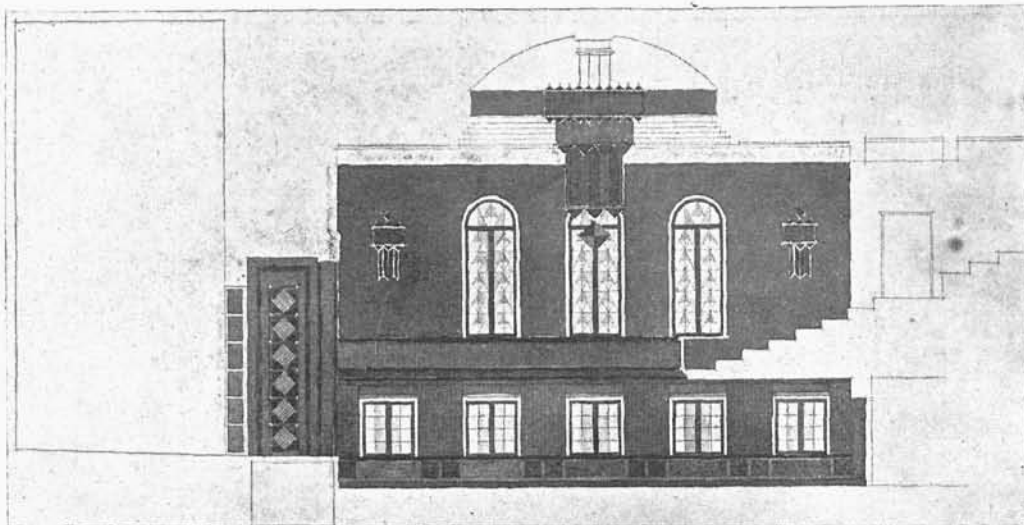
W gmachu przyjęty system ogrzewania centralnego wodnego dwururowego-pompowego. W sali posiedzeń o-

grzewanie kaloryferami wodnymi, system ogrzewania parowego dla widowni i sceny, wentylację, kanalizację i wodociągi według nowoczesnych wzorów techniki sanitarnej oraz instalacje gazowe, zostały wykonane przez fabrykę hydrauliczną „Wisła” w Warszawie.

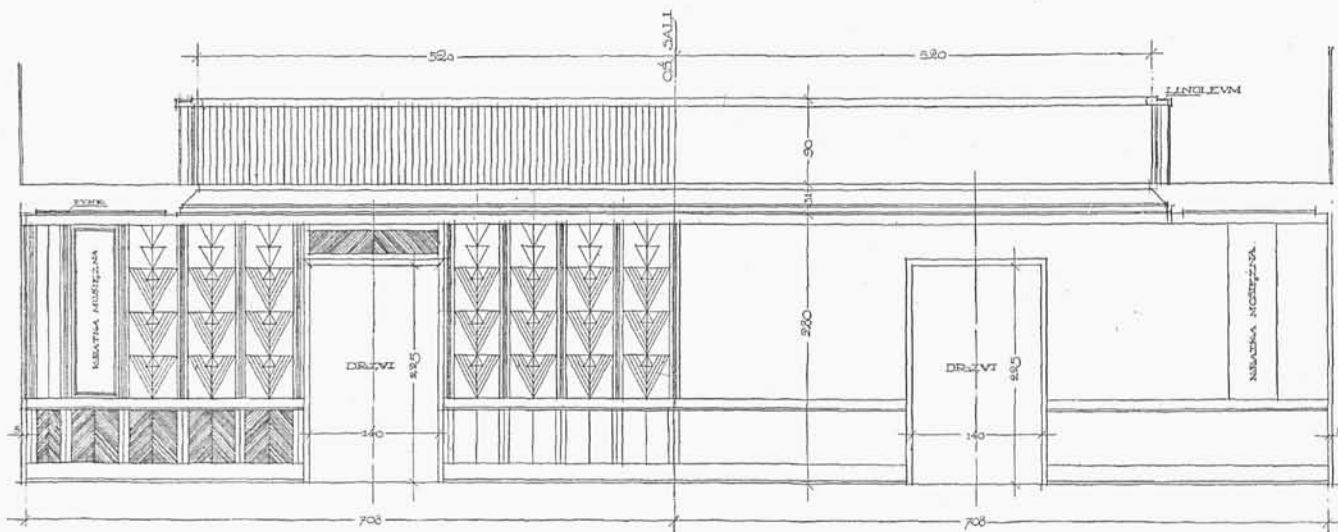
Otwory okienne w całym gmachu, futryny drzwiowe, wszystkie drzwi olchowe i bramę, fotele, krzesła, stoły, boazerje, trzy dębowe klatki schodowe z jesionowymi balustradami, pokojowe schody jesionowe w sali muzycznej, drzewne konstrukcje sceny, oraz wszystkie główne roboty stolarskie i ciesielskie wykonała firma Jan Trzciniński i S-ka w Warszawie.

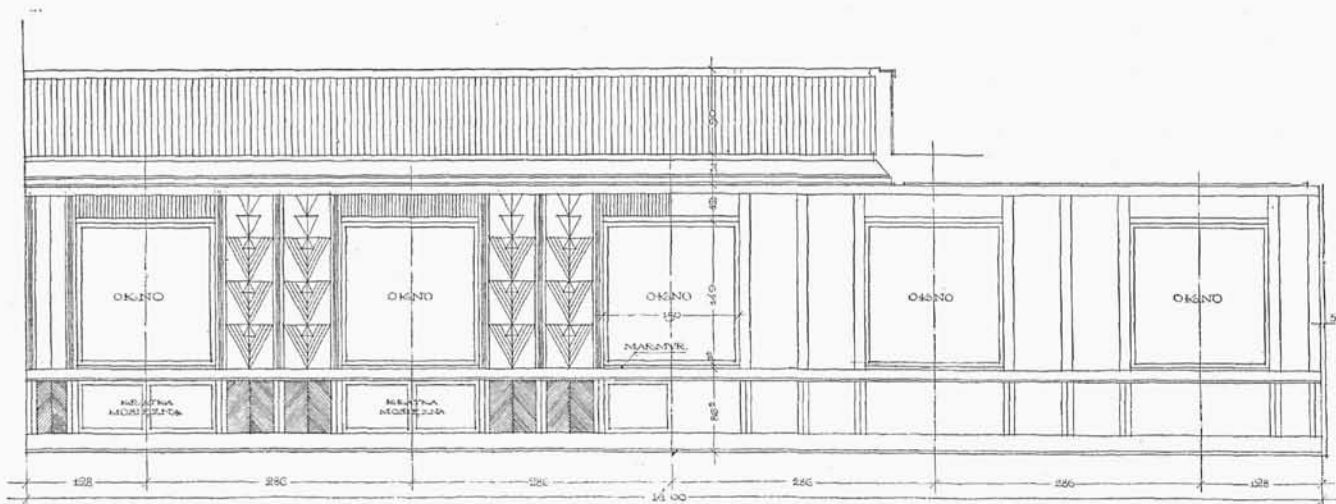
Ryc. 22. Arch. Romuald Miller (Warszawa), Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Teatralna klatka schodowa.
Posadzkę, schody i wszystkie ściany z marmuru wyk. firma „Jan Fedorowicz” w Warszawie.
Żyrandol wyk. firma „A. Marciniak i S-ka”.

Projekt opracowania sali teatralnej.

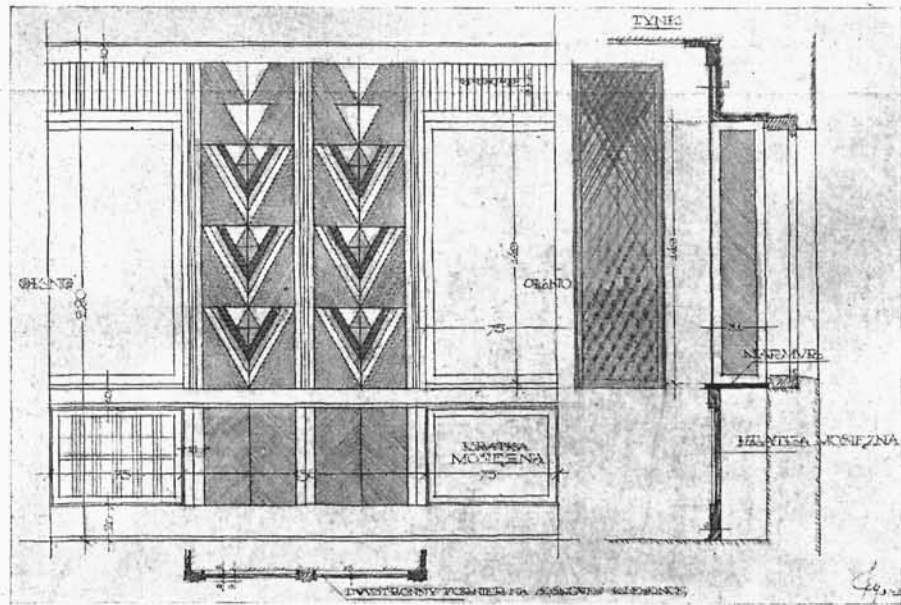

Boazerja parteru sali teatralnej.

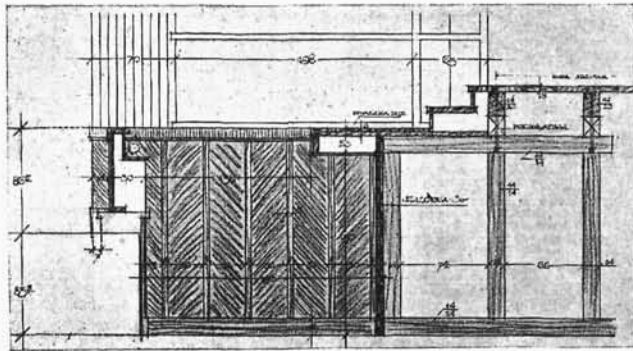

Boazerja parter u sali teatralnej.

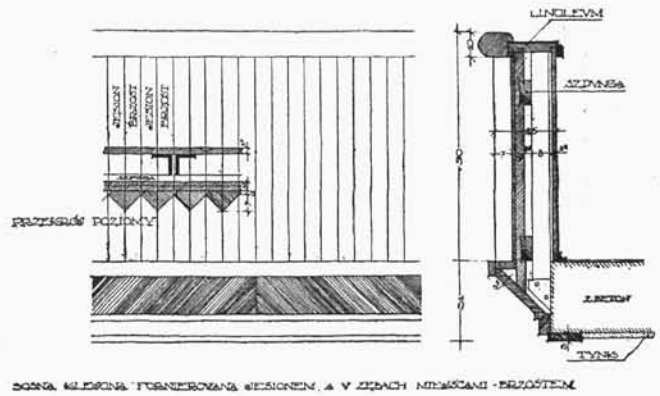
Ryc. 23-25. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Projekt Sali Teatralnej gmachu Z. Z. K. w Warszawie.

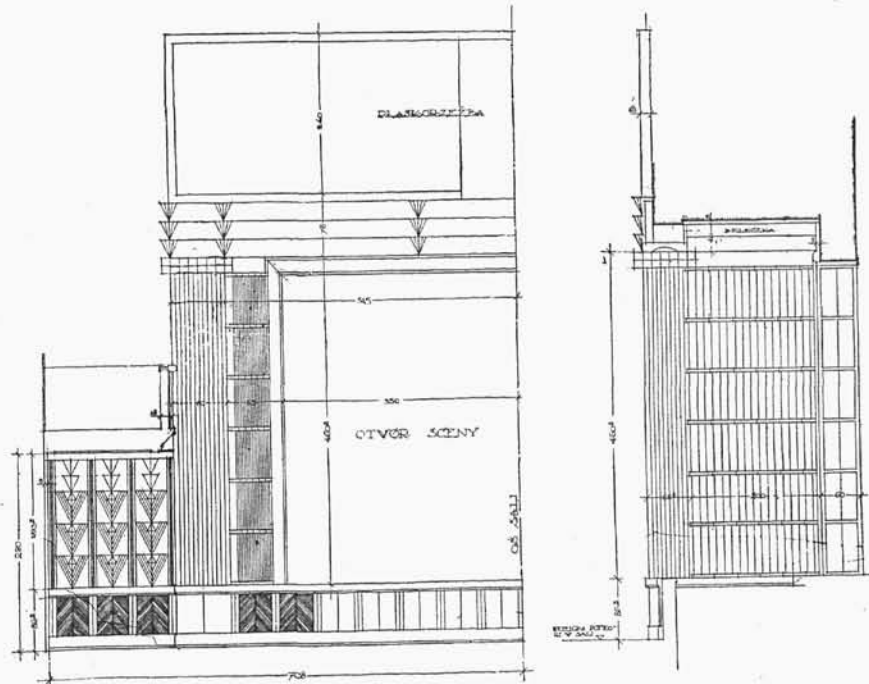
Boazerja w sali teatralnej.

Boazerja w proscenjum.

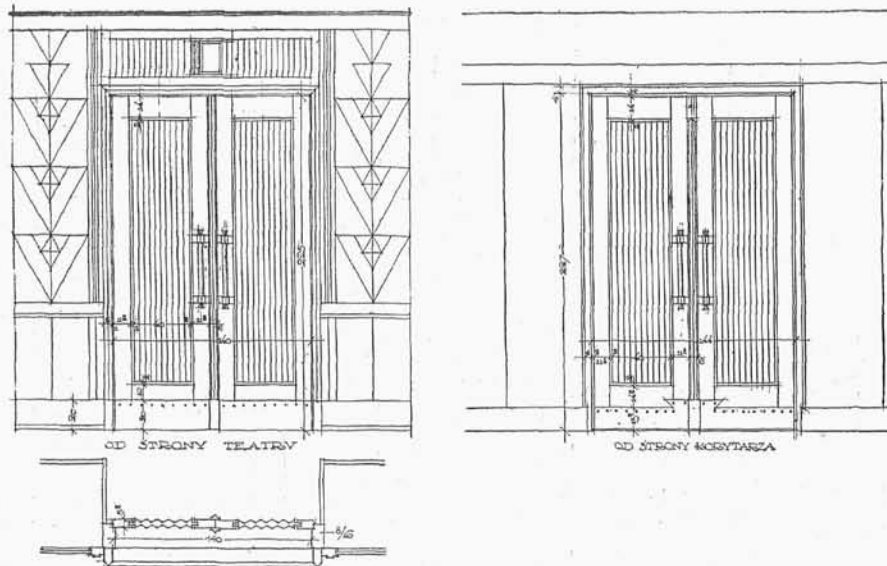
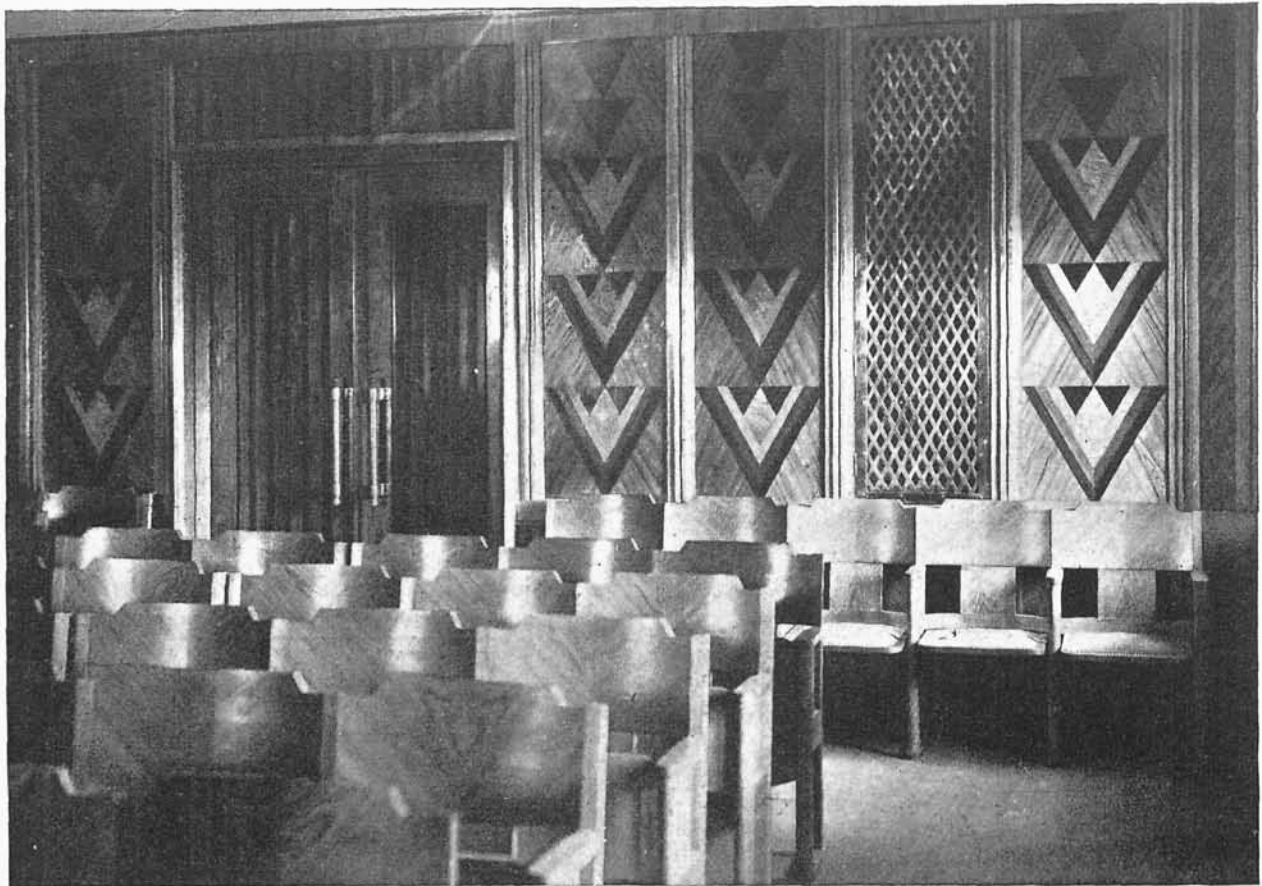

Szczegół balustrady na galerji.

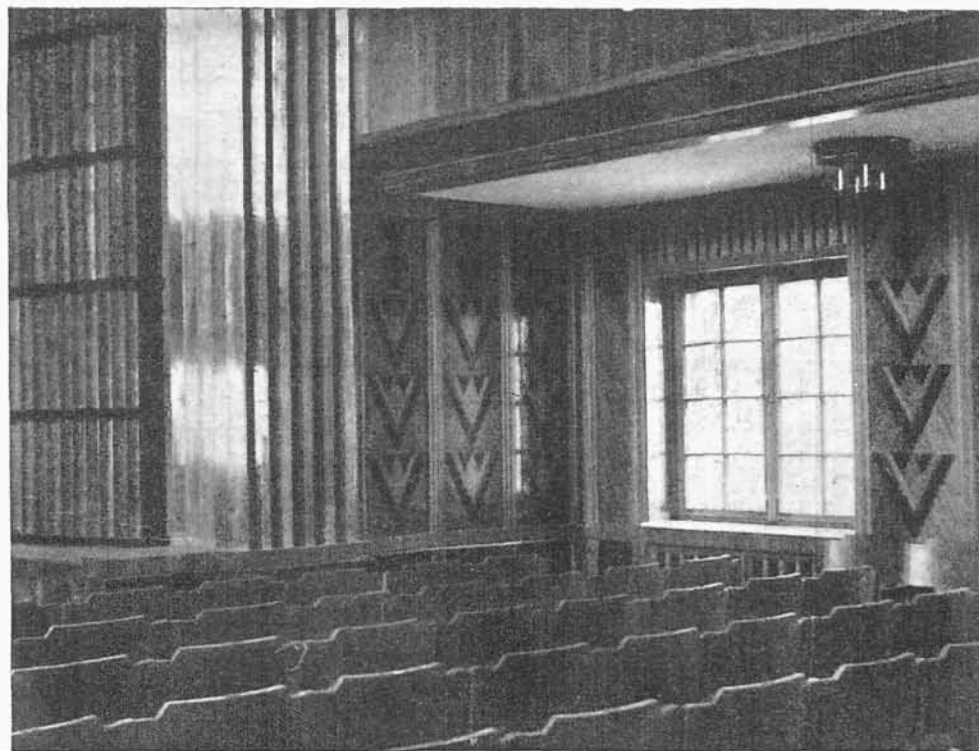
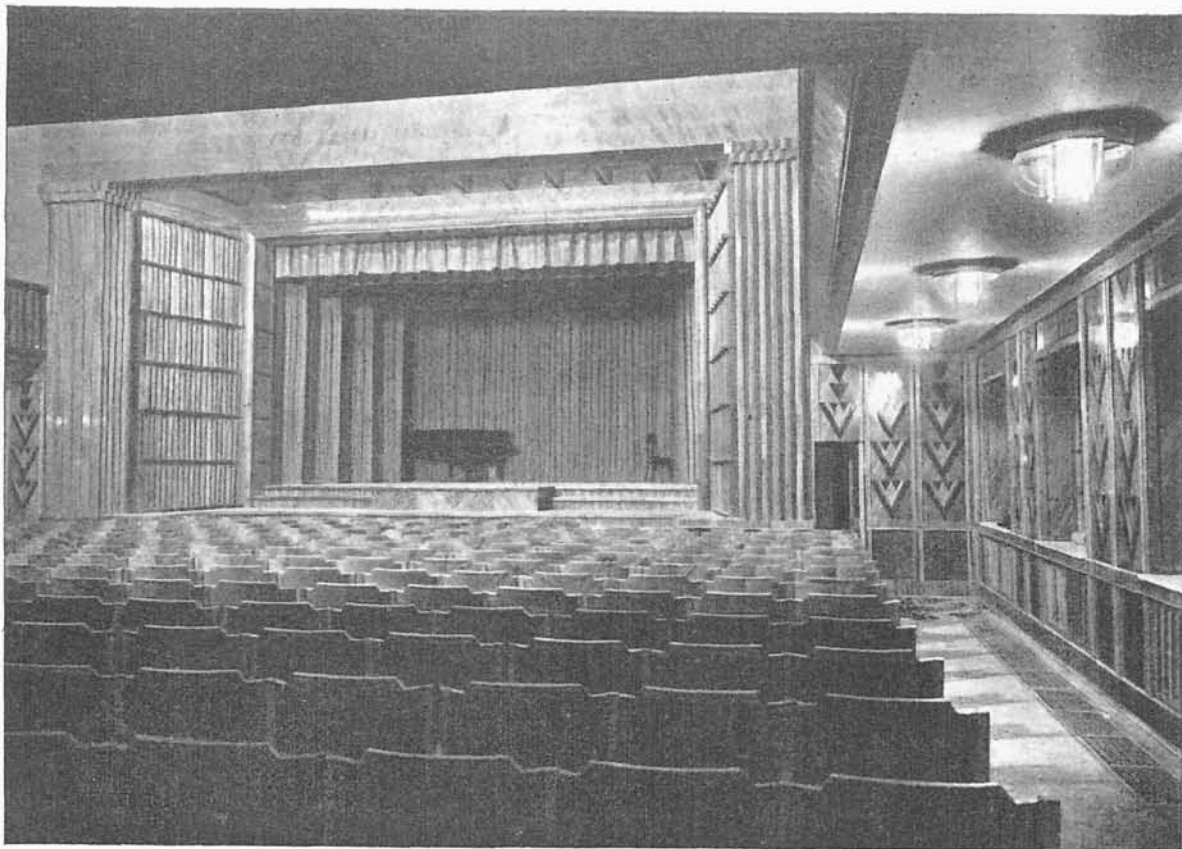

Opracowanie otworu scenicznego.

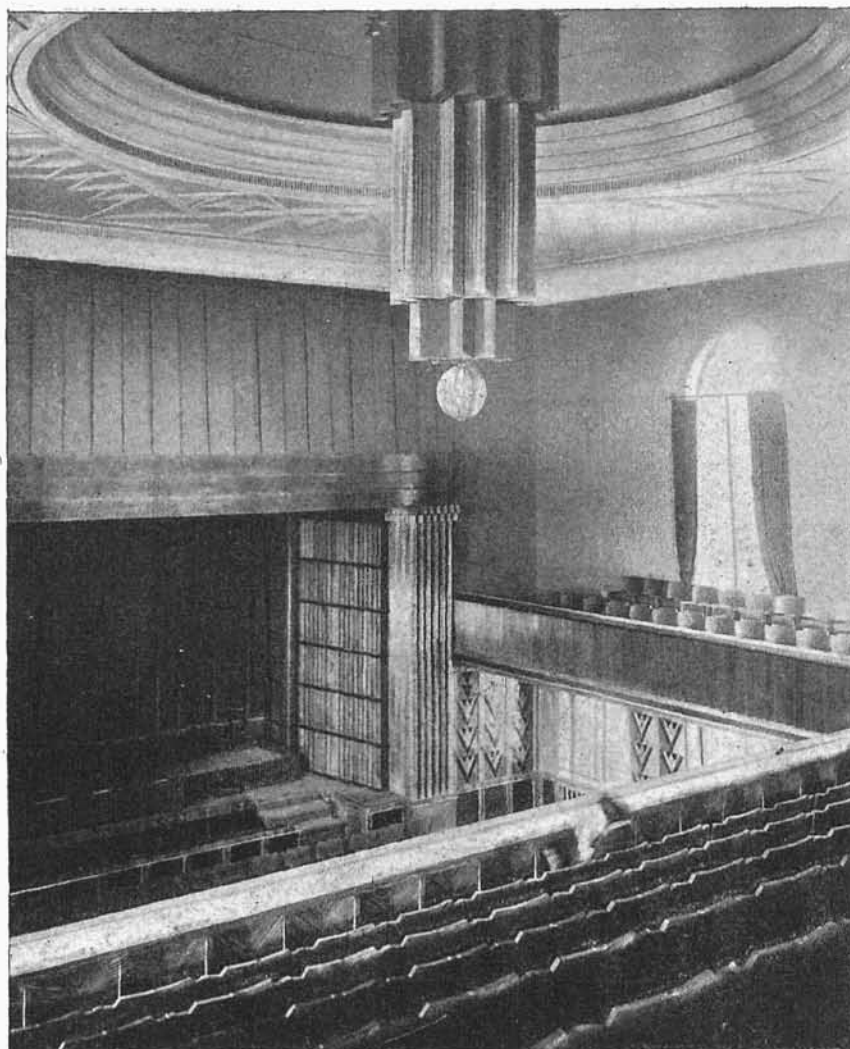
Ryc. 26-29. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Projekt Sali Teatralnej w gmachu Z. Z. K. w Warszawie.

Ryc. 30 i 31. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie.
 Fragment Sali Teatralnej.
 U dołu rys. drzwi do Sali Teatralnej. Ramy i okucia mosiężne drzwi wyk. firma „Antoni Szmalenberg”.
 Boazerję i fotele wyk. firma „Jan Trzciański i S-ka”.

Ryc. 32-35. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Sala Teatralna.
 Widok z sali na scenę i fragment parteru z oknem. Lamy wyk. firma „Jan Serkowski”. Oszklenie okien — firma „Mieczysław Kosiński”. Obrazowanie otworu scenicznego, boazerję i inkrustowane w jesionie okna i fotele wyk. firma „Jan Trzciniński i S-ka” Dekoację sceny wyk. zakład tapicerski „B-cia Kintzel”.

Ryc. 34. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie.
Sala Teatralna.

Widok z galerji na scenę. Nad proscenjum brak jeszcze fryzu art. rzeźb. J. Szczepkowskiego.
Szklenie okien wyk. firma „Mieczysław Kosiński”. Żyrandol wyk. firma „A. Morantowicz”.
Wszystkie prace stolarskie — okna, balustrady, fotele wyk. firma „Jan Trzciniński i S-ka”.
Roboty tapicersko-dekoracyjne wyk. firma „B-cia Kintzel”.

Żelazne kraty, balkony, drzwi mosiężne, urządzenie i sznurownię sceny, plafon żelazny w sali restauracyjnej wyk. firma Antoni Szmalenberg w Warszawie.

Okucia drzwi mosiądzem, wieszadła, drzwi mosiężne w szatni teatralnej, bufet i urządzenia bufetowe w sali restauracyjnej, żyrandol w sali teatralnej wykonała firma A. Morantowicz w Warszawie.

Okucia okien i drzwi (m. in. w hallu i szatni teatralnej) wykonała firma Inż. K. Dobrowolski i Huskowski.

Lustra wszystkie do gmachu ZZK dostarczyła Fabryka Luster Kaczorek i Chęciński (Warszawa).

Artystyczne oszklenie plafonu w sali restauracyjnej, oraz witraże w sali teatralnej wykonane zostały przez firmę Mieczysław Kosiński w Warszawie.

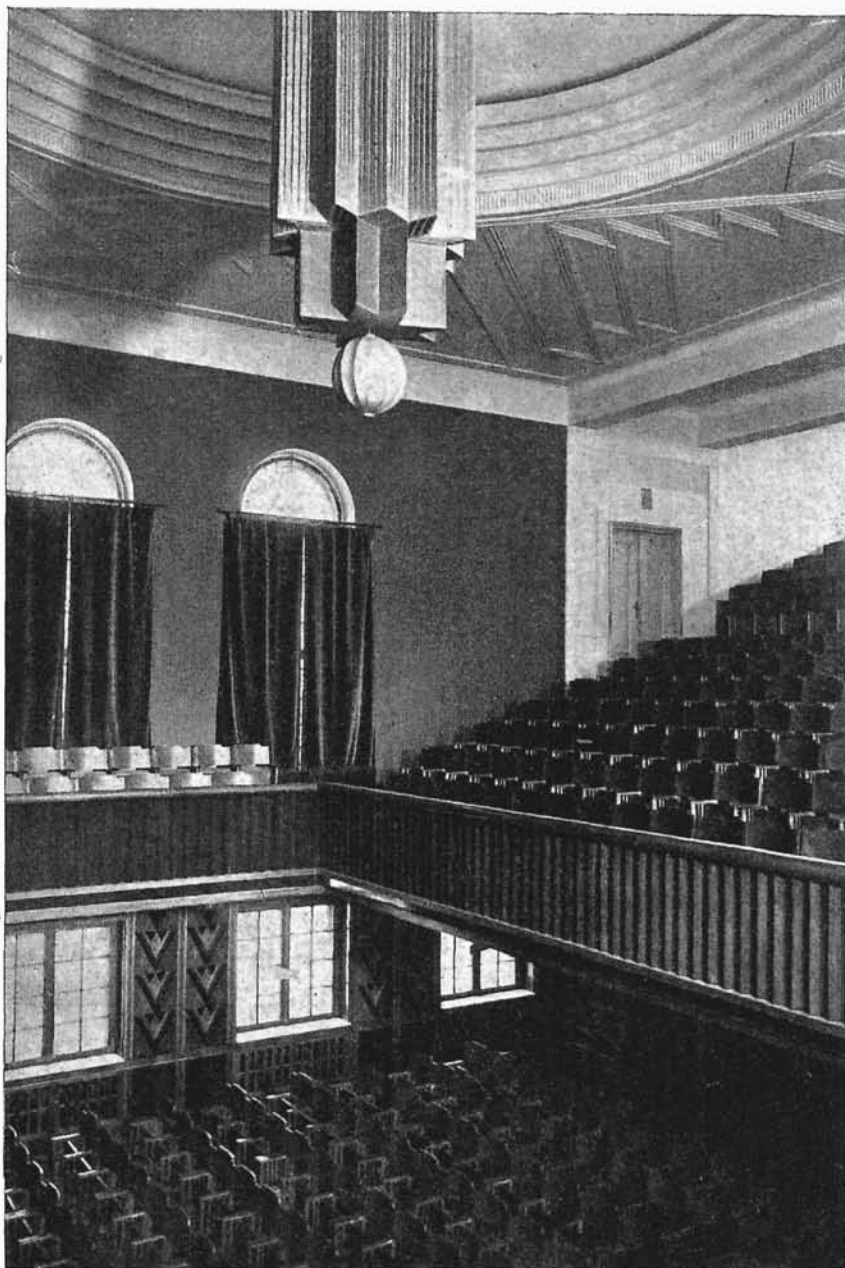
Lampy sufitowe w szatni, salach restauracyjnej i teatralnej, słodkim bufecie i in. wykonała firma Jan Serkowski w Warszawie.

Żyrandol w teatralnej klatce schodowej wyk. firma A. Marciniak i S-ka (Warszawa).

Łóżka metalowe z materacami sprężynowymi i włosianymi, szafki nocne, taborety pod kufrы i wieszadła do hotelu gmachu ZZK dostarczyło Tow. Akc. „Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka” w Warszawie.

Roboty tapicersko-dekoracyjne wykonała firma „B-cia Kintzel” w Warszawie.

Roboty malarskie wykonała firma „Jan Berger” — zakład dekoracyjno-malarski (Warszawa).

Ryc. 35. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Sala Teatralna, Widok na galerję.
 Żyrandol wyk. firma „A. Morantowicz”. Szklenie okien — firma „Mieczysław Kosiński”. Wszystkie roboty stolarskie: okna, balustradę, fotele wyk. firma „Jan Trzcinski i S-ka”. Roboty tapicersko-dekoracyjne wyk. firma „B-cia Kintzel”.

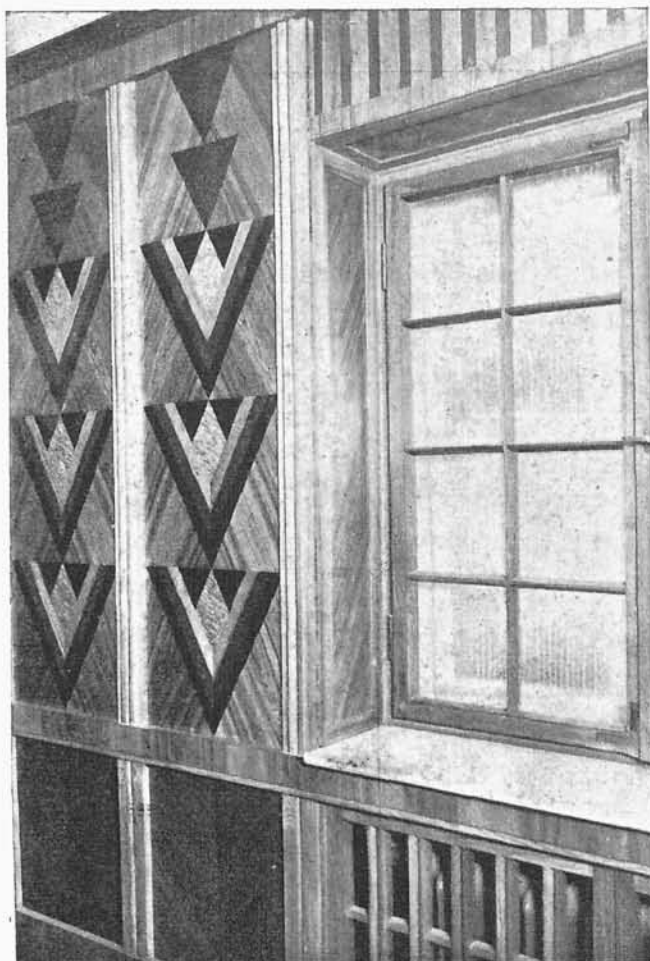
ZASADY OBLICZEŃ WYNAGRODZENIA za prace ARCHITEKTONICZNE przyjęte przez Delegację Architektów Polskich na Zjeździe w Warszawie dnia 21, 22, 23 kwietnia 1928 r.

KLASYFIKACJA WYNAGRODZENIA.

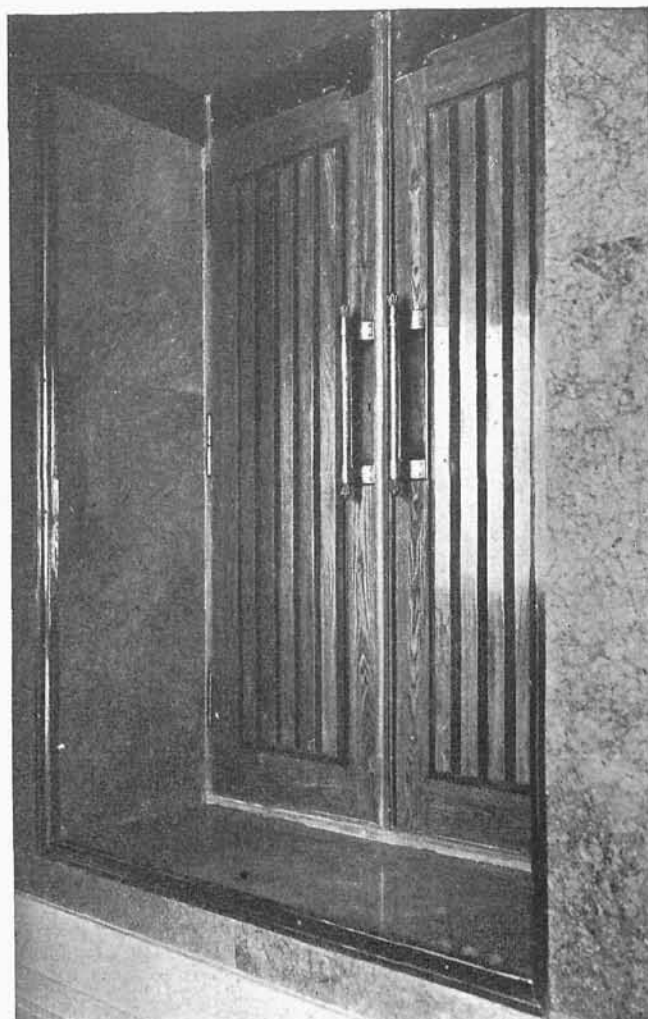
§ 1. Wynagrodzenie za prace, wykonywane przez architekta, oblicza się: albo w stosunku do objętości wykonywanej budowli, albo też na podstawie zużytego przy danej czynności czasu. Wysokość wynagrodzenia winna być usta-

lona przed rozpoczęciem czynności. Podstawy do obliczenia honorarjum są następujące:

1) Wynagrodzenie zmienia się w stosunku prostym do wartości jakościowej obiektu architektonicznego, a mianowicie zależne jest:

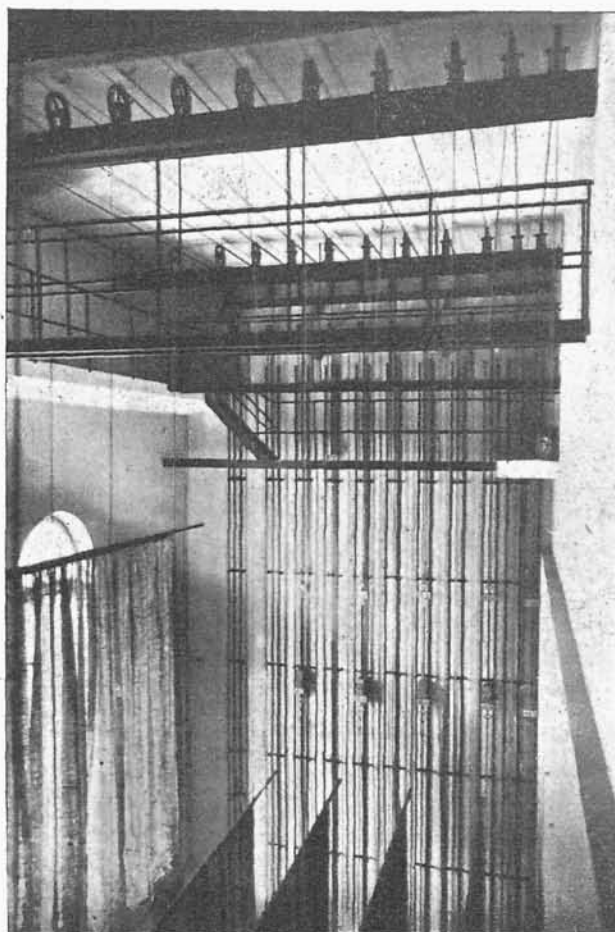
Ryc. 36. Fragment parteru sali z oknem.
Boazerję i okno wyk. firma „Jan Trzcński i S-ka”.

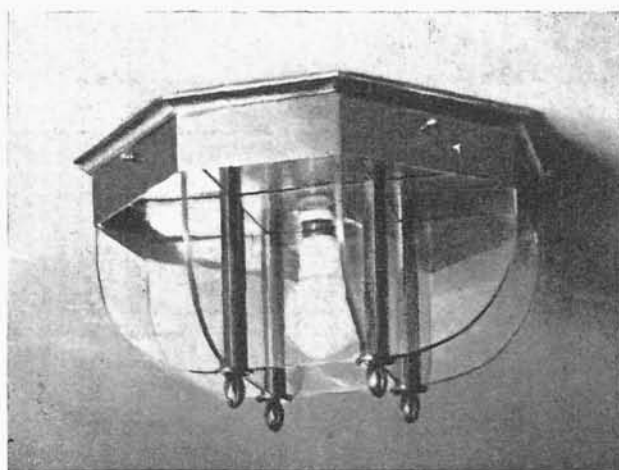
Ryc. 37. Drzwi do Sali Teatralnej od strony klatki schodowej.

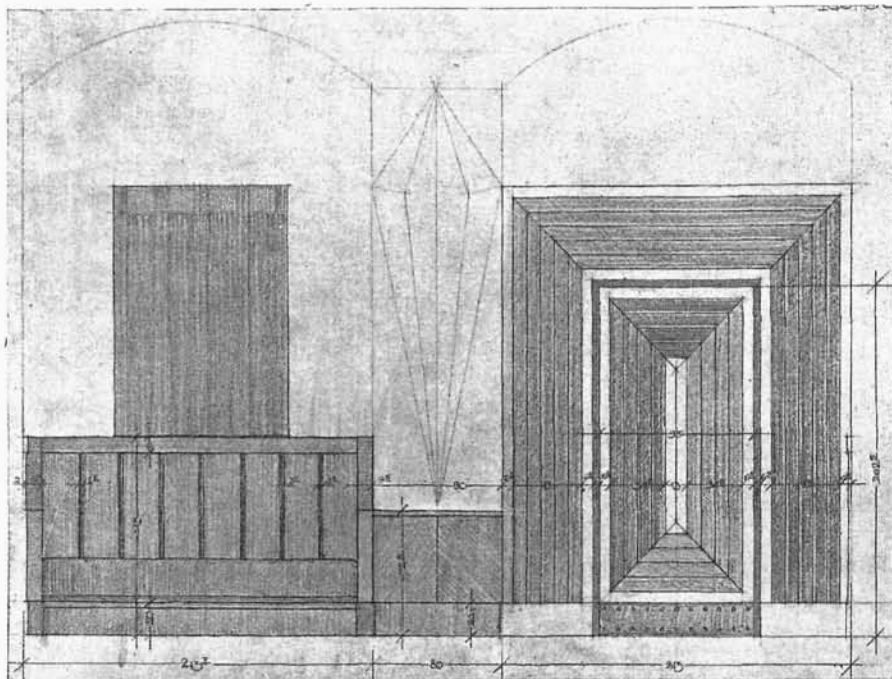
Ryc. 36-38. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Sala Teatralna.
Ściany, odrzwia i posadzkę marmurową wyk. firma „Jan Fedorowicz” (ryc. 37). Ramy i okucia mosiężne drzwi wyk. firma „Antoni Szmalenberg”. Fotele Sali Teatralnej wyk. firma „Jan Trzcński i S-ka”, Robota tapicerska objiania foteli wyk. przez firmę „B-cia Kintzel”.

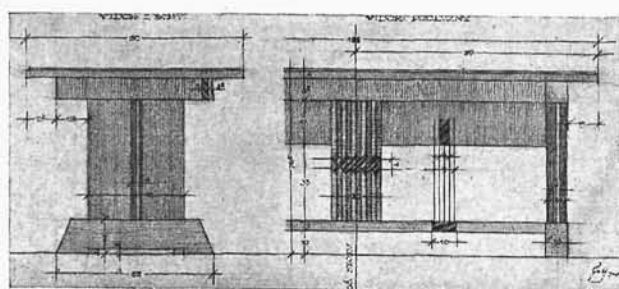
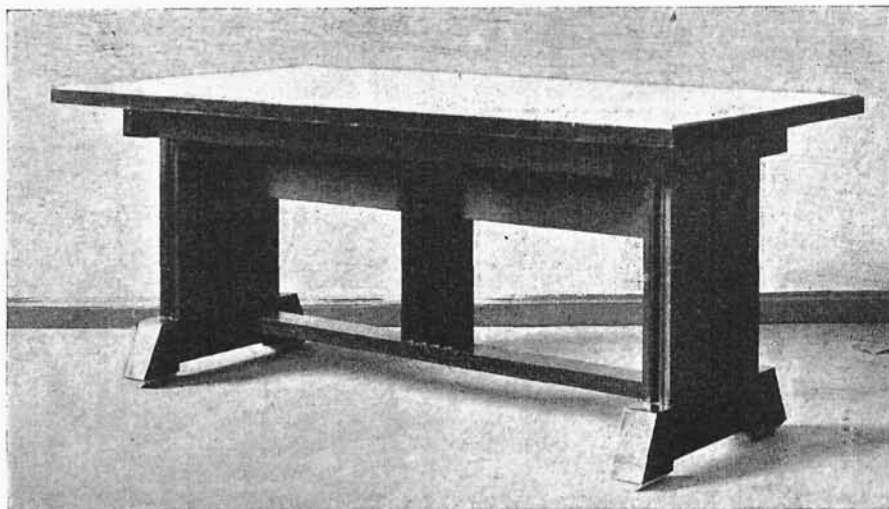
Ryc. 39. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K.
w Warszawie.
Sznurownia sceny
Urządzenia sceny, konstrukcję sznurowni, pomostów etc. wyk. firma „Antoni Szmalenberg“.

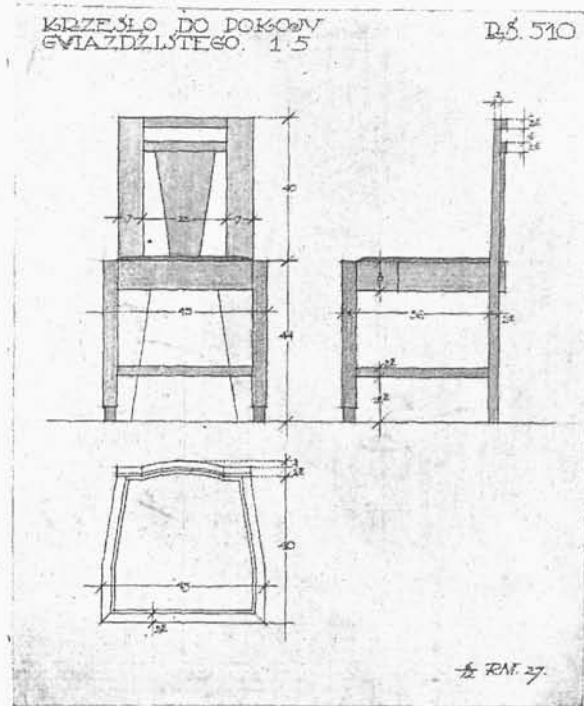
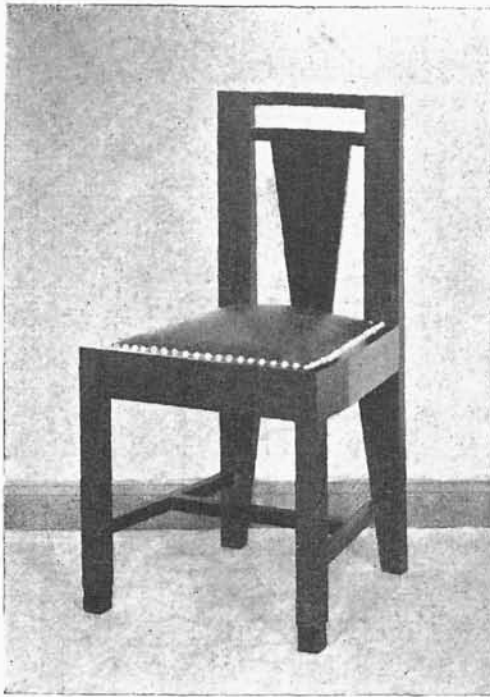
Ryc. 40. Art. mal. Wojciech Jastrzębowski. Lampa z parteru
Sali Teatralnej
Lampy wyk. przez firmę „Jan Serkowski“.

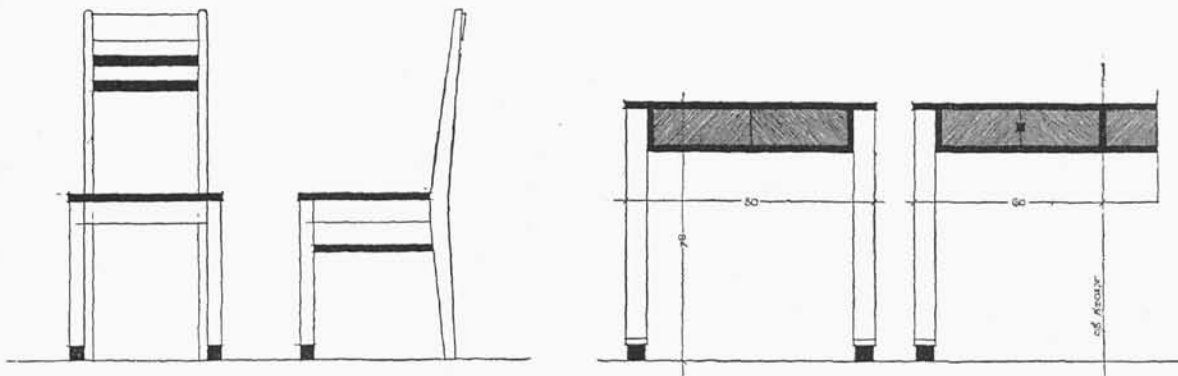
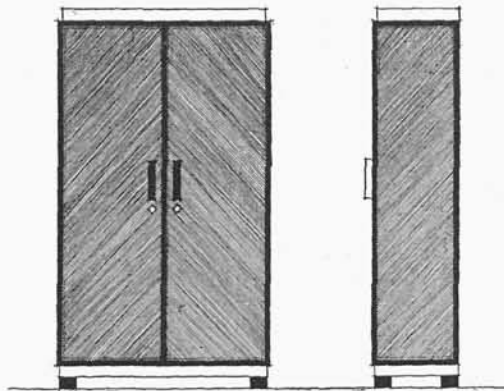
Ryc. 41. Projekt pokoju „Gwiazdzistego” (Salka dla konferencji).

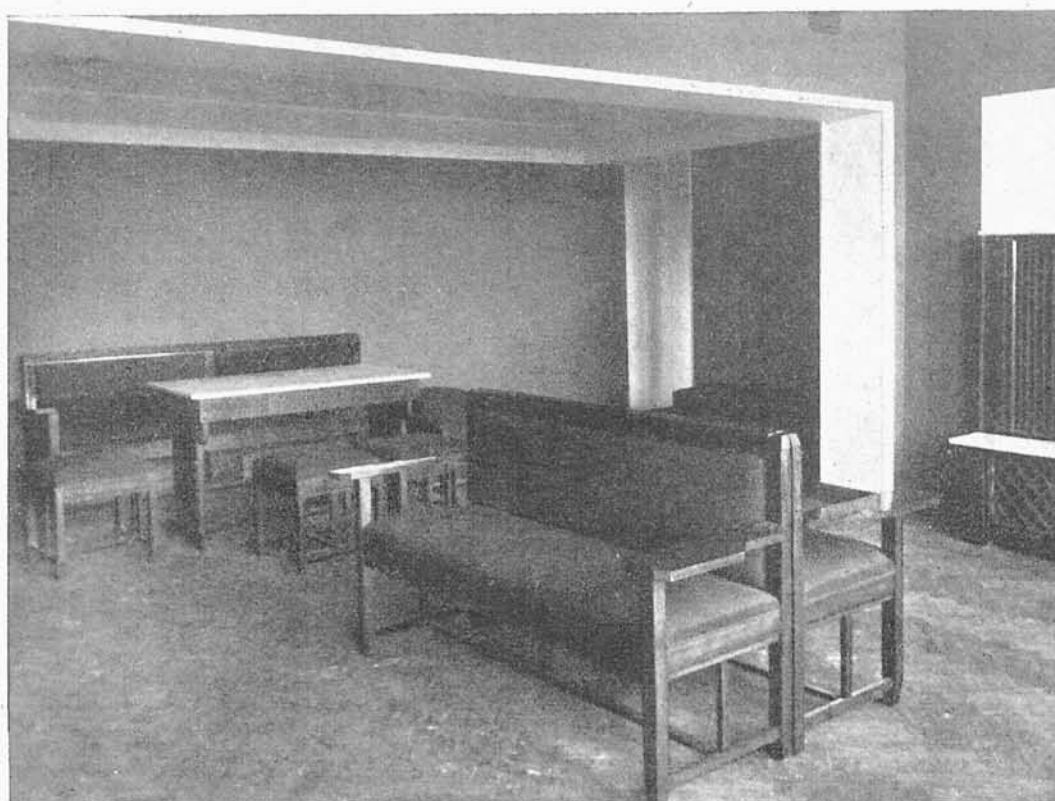
Ryc. 42-43. Stół do pokoju „Gwiazdzistego”.
 Ryc. 41-43. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach
 Z. Z. K. w Warszawie. Pokój „Gwiazdzisty”.
 Stół wyk. firma „Jan Trzciniński i S-ka”.

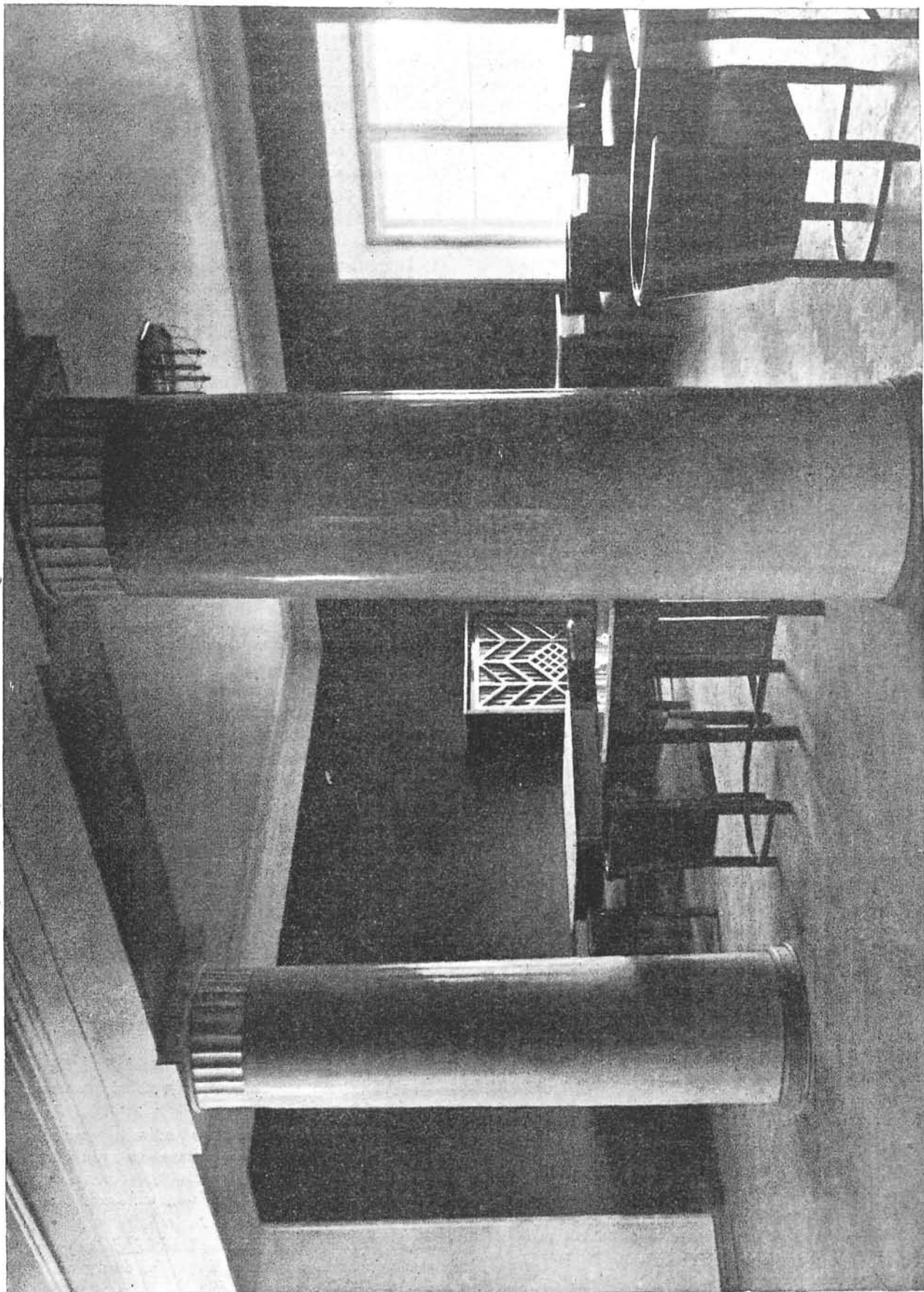
Ryc. 44 i 45. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Krzesło do pokoi „Gwiazdzistego“ gmachu Z. Z. K. w Warszawie.
Krzesło wyk. firma „Jan Trzcinski i S-ka“, pokryte przez zakład tapicerski „B-cia Kintzel“.

Ryc. 46-48. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Projekt mebli do pokoi hotelowych gmachu Z. Z. K. w Warszawie.

Ryc. 49-50. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Palarnia.
Meble projektował art. mal. Edward Trojanowski (Warszawa). Marmurowe blaty i konsole na stoły i grzejniki wyk. firma „Jan Fedorowicz“.

Ryc. 51. Arch. Romuold Miller (Warszawa), Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Pokój „słodkiego bufetu“ przy Sali Teatralnej. Meble wyk. wg. projektu art. mal. Edwarda Trojanowskiego. Okucia okien i drzwi wyk. firma „Inż Dobrowolski i F. Huskowski“, Lampy wyk. firma „Jan Trzcinski i S-ka“, „Jan Serkowski“. Okna wyk. firma „Jan Trzcinski i S-ka“.

od zakresu wkładu pracy architekta (por. § 3) przy wykonaniu budowli, oraz od rzędu architektonicznego (§ 4) projektowanej budowli.

2) Wynagrodzenie zmienia się w stosunku odwrotnym do kubatury budynku. Zatem przy jednakowej kubaturze budynku wynagrodzenie wzrasta z rzędem architektonicznym budowli, zaś przy jednakowym rzędzie architektonicznym wynagrodzenie jest stosunkowo wyższe przy mniejszym obiekcie i odwrotnie (§ 6).

3) Użytkowanie do budowy materiałów starych lub ofiarowanych bezpłatnie, jak również darowizn z robocizny budowlanej, pomocniczej, przewozowej nie wpływa przy obliczaniu wartości honorarium na podstawową cenę wynagrodzenia za 1 mtr.³ budowli (§ 5).

4) W określeniu wartości metra³ budowli zawarte są wszelkie pozycje, tworzące nierozdzielny całościowy kształt architektoniczny wykonywanych robót, a zatem: roboty zasadnicze budowlane, roboty wykończenia całkowitego i dekoracyjne, oraz wszelkie roboty instalacyjne, jak np. ogrzewanie, wentylacja, oświetlenie, kanalizacja, dźwigi, odkurzacze i t. p. Wynagrodzenie za całościowy kształt należy się architektowi pomimo zaangażowania do robót instalacyjnych osobnego inż.-doradcy.

§ 2. Czynności architekta, ze względu na różnorodność zadań, klasyfikują się w sposób następujący:

1) całościowy kształt pracy architektonicznej przy nowowznieszonej budowli (§ 3);

2) niektóre tylko z czynności, stanowiących ten całościowy kształt (§ 7);

3) praca przy przeróbkach, naprawach, nadbudowach i przybudowach istniejących budynków (§ 11);

4) prace dodatkowe, nie wchodzące w zakres wyżej wyszczególnionych czynności (§ 11).

Całościowy kształt pracy architektonicznej.

§ 3. Całościowy kształt pracy architektonicznej obejmuje trzy grupy, zawierające w sobie poszczególne czynności, a mianowicie:

A. Czynności przygotowawcze do wzniesienia budowli:

1) Szkic wraz z przybliżonym określeniem kosztów budowy.

Zadaniem szkicu jest graficzne streszczenie w małej skali i ogólnych zarysach pomysłu architektonicznego całościowego kształtu projektowanej budowli. Szkic wyraża myśl architektoniczną pod względem celowości założenia, racjonalności rozplanowania i konstrukcji, ukształtowania, oraz przewidywanego w przybliżeniu kosztu budowy. Szkic, jako wynik twórczości architekta, posiada znaczenie zasadnicze, jako wytyczna wszystkich dalszych czynności i jest przeto istotną częścią jego działalności.

2) Projekt szczegółowy.

Na zasadzie szkicu, przyjętego przez właściciela budowy, wypracowuje się dokładny projekt, który winien składać się z tyłu rzutów poziomych, przekrojów i widoków, oraz obliczeń statycznych, opisów technicznych i t. p., aby należyście wyświetlić wszystkie części budynku, tak pod względem konstrukcji jak i wymiarów.

3) Kosztorys szczegółowy.

Kosztorys oblicza się na podstawie projektu szczegółowego z uwzględnieniem cen miejscowych. Przy sporząd-

zaniu kosztorysów szczegółowych należy mieć nadto na uwadze następujące punkty:

a) kosztorys powinien obejmować wszystkie roboty, które w danym razie przewidzieć można,

b) każda robota powinna być możliwie szczegółowo opisana, aby nie zachodziły wątpliwości, co do wymiarów, sposobu wykonania i jakości materiałów.

4) Rysunki robocze.

Rysunki robocze winny zawierać wszystkie dane techniczne, potrzebne do wykonania budowli, opracowane we wszystkich szczegółach, z podaniem potrzebnych wymiarów.

B) Czynności podczas wykonania budowli:

1) Przygotowanie kontraktów i warunków prac, powierzonych przedsiębiorcom i dostawcom.

2) Kierownictwo wykonania, które, zależnie od stopnia udziału architekta w organizacji wewnętrznej gospodarki budowlanej, może przybierać trzy zasadnicze formy:

a) kierownictwo ogólne, polegające na dopilnowaniu przedsiębiorcy, aby budynek został wykonany należyście.

W tym wypadku przedsiębiorca zachowuje całą inicjatywę organizacji wewnętrznej na budowie.

b) kierownictwo administracyjne, polegające na dokonywaniu oprócz czynności, wymienionych poprzednio, całkowitych lub częściowych zamówień materiałów, szczegółowych wykazów i rozporządzeń, zestawień rachunkowych i t. p.

Sposób ten polega na wkroczeniu architekta w zakres tych czynności, które zwykle winien wykonywać sam przedsiębiorca, wymaga przeto znacznie większego nakładu pracy architekta i połączonych z tem wydatków.

c) kierownictwo gospodarcze, w którego zakres wchodzi oprócz czynności wymienionych poprzednio, zakup wszelkich materiałów, maszyn i narzędzi pomocniczych, wynajem robocizny, kierownictwo i organizacja pracy, dozoru i kontroli, prowadzonej specjalnej rachunkowości budowlanej, uskutecznianie wypłat i t. p.

W tym wypadku architekt, jako zarządzający robotami, zastępuje całkowicie przedsiębiorcę we wszystkich czynnościach, różniąc się jednak od tegoż zasadniczo tem, iż pozostaje zawsze wynagradzany wyłącznie tylko drogą honorarium.

C) Czynności po ukończeniu robót budowlanych:

1) odbiór robót;

2) sprawdzanie rachunków.

Podział budowli na rzędy.

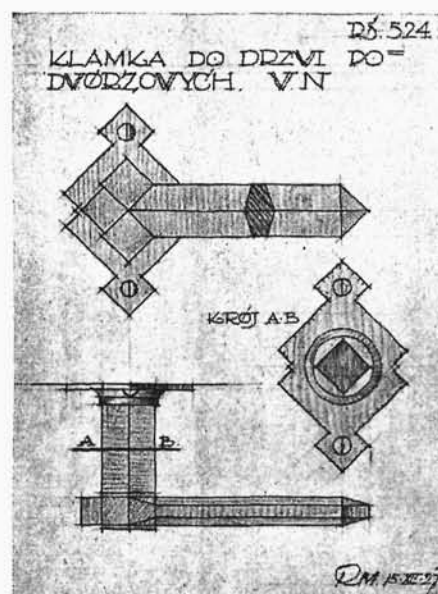
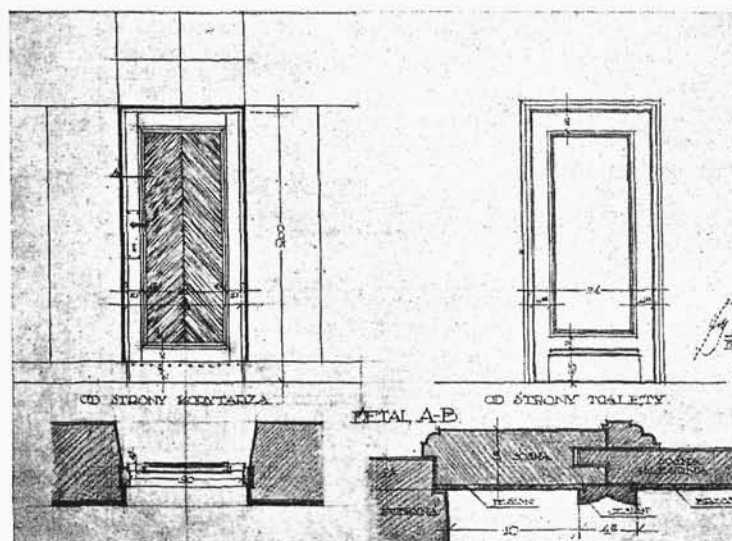
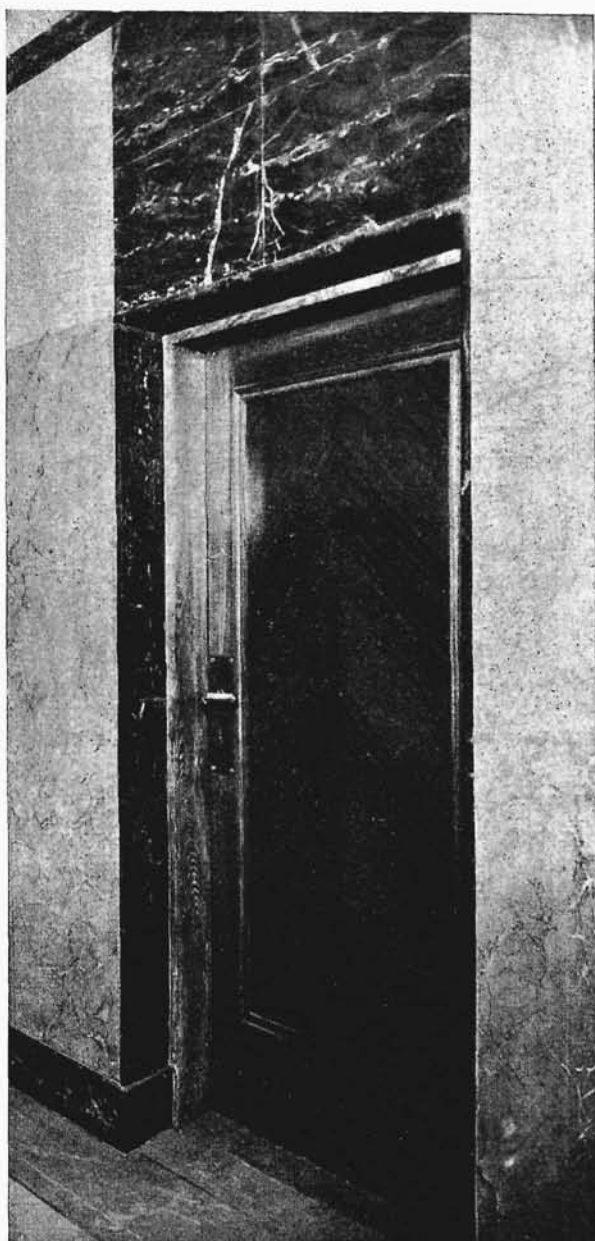
§ 4. Zależnie od charakteru budowli, dzielimy je na cztery rzędy:

RZĄD I. Budynki o najprostszym założeniu, budynki gospodarcze wiejskie i miejskie, stodoły, składy, wozownie, stajnie, obory, baraki i t. p.

RZĄD II. Budynki wszelkiego rodzaju, jak domy mieszkalne jednorodzinne, wielorodzinne, grupowe i szeregowe, fabryki, garaże, hangary, warsztaty, szkoły, koszary, więzienia, szpitale, kąpiele, hale targowe, domy biurowe i towarowe, dworce kolejowe i t. p.

RZĄD III. Budowle mieszkalne bardziej złożone w wykwintnym wykonaniu i wykończeniu: wille, dwory wiejskie, pałace.

Budowle monumentalne: biblioteki, hotele, wyższe szkoły naukowe, akademje, szpitale, muzea, teatry, sale

Klamka do drzwi podwórzowych.

Ryc. 52-54. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Drzwi do ubikacji w korytarzu przy Sali Teatralnej. Ściany, drzwi i posadzki marmurowe wyk. firma „Jan Fedorowicz”.

koncertowe, banki, giełdy, parlamenty, ratusze, świątynie i t. p.

RZĄD IV. Budynki szczególnie złożone lub luksusowo wykończone.

W wypadkach, gdy budynki, ze względu na temat, należą do rzędu niższego, a rozwiązanie wymaga opracowanie, właściwego rzędowi wyższemu, zaliczyć je należy w całości do rzędu wyższego. Przedmioty z zakresu sztuk zdobniczych, architektury wnętrz, mebli i urbanistyki, podlegają specjalnym normom wynagrodzenia.

§ 5. Dla określenia wysokości całkowitego honorarium oznacza się objętość budynku i mnoży się ją przez odpowiednią sumę wynagrodzenia, określoną dla jednego metra sześciennego budowli i uzależnioną od rzędu architektonicznego budowli w/g tablicy, podanej w § 6.

Rzeczywistą objętość budowli oblicza się w zasadzie od poziomu ziemi do wierzchu stropów najwyższych kondygnacji. Do tej objętości dolicza się kondygnacje podziemne i poddasze.

Jeżeli objętość budynku zawarta jest pomiędzy kolejno po sobie następującymi pozycjami, to wynagrodzenie za 1 mtr.³ budowli wyznacza się drogą proporcjonalnego dzielenia.

Wysokość wynagrodzenia dla jednego metra sześciennego ustala D. A. P. corocznie, lub częściej, w razie zmiany cen materiałów zasadniczych, robocizny, zmieniających koszt jednego metra sześciennego budowli.

§ 6. Wysokość wynagrodzeń za całokształt pracy architektonicznej (§ 3) przy ogólnym kierownictwie robót, za jeden metr sześcienny budowli, zostaje ustalona przez

D. A. P., w roku 1928, według następującej tablicy, zależnie od wielkości kubatury budynku i zależnie od rzędu, do jakiego zaliczamy budowlę, przyczem za podstawę przyjęto: koszt budowy 1 m³ dla Rzędu I-go — 45 zł.; koszt budowy 1 m³ dla Rzędu II-go — 75 zł.; koszt budowy 1 m³ dla Rzędu III-go — 100 zł.

T A B L I C A

Przy objętości budowlę w m ³ .	Wynagrodzenie zasadnicze w zł. za 1 m ³		
	Rzędy architektoniczne budowlę		
	I	II	III
200	3.20	7.50	12.0
400	3.10	7.25	11.75
600	3.00	7.00	11.50
800	2.90	7.00	11.00
1000	2.80	6.75	10.75
2000	2.60	6.50	10.00
3000	2.45	6.00	9.25
5000	2.25	5.50	8.50
7000	2.00	5.00	7.75
10000	1.75	4.50	7.00
15000	1.60	4.25	6.50
20000	1.50	4.00	6.00
25000	1.40	3.75	5.75
50000	1.20	3.50	5.00
75000	1.10	3.25	4.75
100000	1.00	3.00	4.50

W razie prowadzenia robót sposobem administracyjnie uzasadniony i z góry przy umowie ustalony — wynagrodzenie wzrasta o 1% rocznie w stosunku do wartości robót niewykonanych, o ile opóźnienie w wykonaniu budowlę nie było zależne od architekta.

Wysokość honorarium przy pełni czynności architektonicznych.

§ 7. Wynagrodzenie za całokształt czynności architektonicznych, podane w § 6 w liczbach ogólnych, rozdziela się jak następuje:

- 1) Szkic 15%
- 2) Projekt szczegółowy 25%
- 3) Kosztorys szczegółowy 10%
- 4) Rysunki wykonawcze 20%
- 5) Kierownictwo ogólne 20%
- 6) Sprawdzenie rachunków 10%

W razie prowadzenia robót sposobem administracyjnym, pozycja 5) § 7 liczy się podwójnie, w razie zaś prowadzenia robót sposobem gospodarczym, pozycja ta liczy się sześciokrotnie.

W razie żądania przez klienta kilku szkiców lub projektów, dotyczących się jednego obiektu, lecz zasadniczo różnych, każda praca pojedyncza winna być wynagradzana oddzielnie według odpowiednich pozycji §§ 6 i 7.

Jeżeli na skutek późniejszych dyspozycji klienta zmieniających zasadniczo pierwotny program, wykonane już szkice, projekty, rysunki wykonawcze, lub kosztorysy muszą być zmienione lub przerobione, to należność za tę dodatkową pracę oblicza się stosownie do zakresu poczynionych przeróbek, conajmniej jednak w stosunku połowy wynagrodzenia za podlegające zmianom elaboraty.

Wysokość honorarium przy pracach częściowych oraz powtarzaniu projektu jako typu.

§ 8. Jeżeli architekt wykonuje tylko jedną lub kilka z wymienionych w § 3 czynności, to honorarium jego zmienia się w stosunku do norm, wyszczególnionych w §§ 6 i 7 w następujący sposób:

- 1) za szkic sam, jako zasadniczą koncepcję architektoniczną zwyżka 100%
- 2) za szkic i projekt zwyżka 35%
- 3) za szkic i projekt wraz z kosztorysem zwyżka 25%
- 4) za ogół prac przygotowawczych (§ 3, A, 1 — A, 4) zwyżka 15%
- 5) za skosztorysowanie projektu, wykonanego przez trzecią osobę zwyżka 100%
- 6) za kierownictwo robót według rysunków, dostarczonych przez klienta zwyżka 25%
- 7) za sprawdzenie rachunków z robót, prowadzonych przez trzecią osobę zwyżka 50%

Uwaga: Przy wykonaniu jednej z trzech ostatnich powyżej wymienionych czynności, dopełnienie w razie potrzeby niedostatecznych danych, dostarczonych przez klienta, liczy się osobno, zależnie od ważności wykonanych czynności.

§ 9. W razie powtórzenia projektu jako typu lub powtórzenia budowlę dla tego samego klienta — honorarium architekta zmienia się w stosunku do norm, wyszczególnionych w §§ 6 i 7 w sposób następujący:

A. 1) Za szkic, projekt i rysunki wykonawcze, jeżeli w projekcie nie zachodzą żadne zmiany i o ile powtórzenie budowlę następuje w okresie czasu 5-ciu co najwyżej lat po roku od zakończenia pierwszej serji budowlę, honorarium architekta wyniesie 20% odpowiednich pozycji.

2) O ile powtórzenie nastąpi po pięcioletnim okresie od chwili wybudowania pierwszej serji, to honorarium architekta wyniesie 40% odpowiednich pozycji.

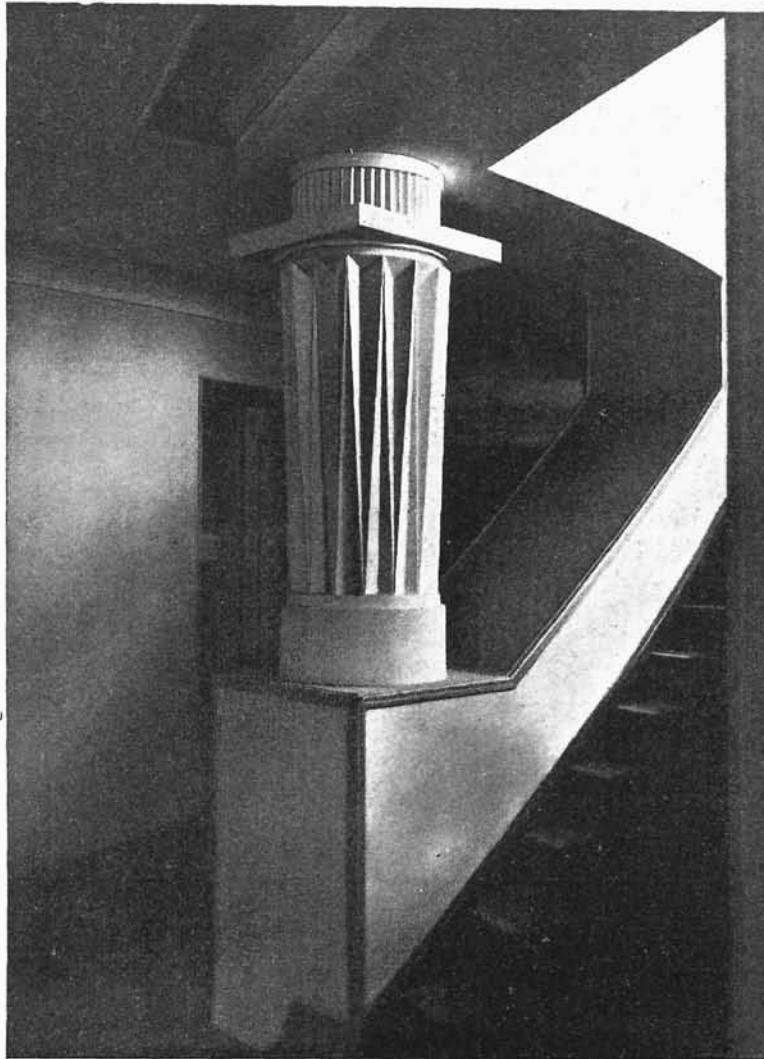
3) Jeżeli architekt wykonać ma zmiany częściowe w projekcie, t. j. nie zmieniające zasadniczej koncepcji architektonicznej projektu, lecz ulepszające lub zmieniające konstrukcje i t. p.—wówczas honorarium architekta będzie wynosić:

- a) za szkic 20%, względnie 40%, odpowiedniej pozycji, zależnie od czasu powtórzenia budowlę (p. 1) i 2) § 9;
- b) za projekt 60% odpowiedniej pozycji;
- c) za rysunki wykonawcze całkowite honorarium odpowiedniej pozycji.

B. Honorarium — za kosztorys, kierownictwo robót i sprawdzenie rachunków w każdym wypadku należy się w całości w/g odpowiednich pozycji.

C. W razie powtórzenia roboty dla innego klienta architekt otrzymuje honorarium w pełnej wysokości odpowiednich pozycji.

§ 10. Kierownictwo robót przy budynkach istniejących, aczkolwiek niezawsze zawierające wszelkie czynności całokształtu pracy architektonicznej, winno być liczone, jako całkowita praca ze zwyżką według reguły następującej:

Ryc. 55. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Część biurowa. Szczegół klatki schodowej.

- 1) wynagrodzenie za przerobienie lub przebudowę istniejących budynków wraz ze szczegółowym projektem rysunkowym, podnosi się o 50%
- 2) ta sama praca, lecz bez projektu rysunk. o 25%
- 3) nadbudowa nowych części lub dobudowa całych skrzydeł do istniejących budynków o 25%
- 4) roboty niebezpieczne lub wyjątkowo trudne jako to: podkopy, podmurowania, stemplowanie, wymiana starych części nośnych na nowe, roboty w wodzie zaskórnej i t. p., jeżeli nie wymagają specjalnych rysunków o 50%
- 5) te same roboty wraz ze szczegółowymi rysunkami o 100%

§ 11. W razie zamówienia u architekta szkiców wstępnych, orientacyjnych i programowych, honorarium za taki szkic wynosi $\frac{1}{3}$ część odpowiedniej pozycji §§ 6 i 7, liczonej bez żadnych, wymienionych w § 8 zwwyżek.

§ 12. Jeżeli architekt powołany zostaje do czynności z współudziałem kolegi lub kolegów, to wynagrodzenie jego nie podlega z tego powodu żadnej niższe lub podziałowi.

W razie zamówienia u kilku architektów jednocześnie szkiców, celem dokonania między nimi wyboru, rzecz powinna być z góry oznajmiona każdemu, a prace winny być wykonane według jednobrzmiącego programu, przyjętego przez zainteresowanych architektów, i jednakowo wynagrodzone. Wybór najlepszej pracy winien być dokonany przy współudziale architekta-doradcy, podanego przez klienta, a przyjętego przez opracowujących szkice architektów.

Czynności uboczne podległe wynagrodzeniu.

§ 13. Do ustanowionego zasadniczo wynagrodzenia nie są włączone, a zatem podlegają oddzielnemu wynagrodzeniu ze strony klienta:

- a) czynności uboczne przy projektowaniu lub wykonaniu budowli, jako to: zdjęcia z natury planów pomiarowych

Ryc. 56. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa). Sala wydziału finansowego w części biurowej gmachu Z. Z. K. w Warszawie.
 Roboty żelazobetonowe wyk. firma „W. Paszkowski, F. Próchnicki i S-ka”. Okna wyk. firma „Jan Trzciniński i S-ka”.

i niwelacyjnych terenów i budynków, kierownictwo przy burzeniu starych budynków, badanie gruntu pod względem składu i wytrzymałości, oraz badanie stanu wód zaskórnych, badanie wytrzymałości części istniejących budynków, zbieranie danych statystycznych lub ekonomicznych, badanie ksiąg hipotecznych i wszelkich dokumentów, określających prawa własności, serwituty i t. p. narady, porady, wydawanie opinii, asystowanie klientowi w stosunku do osób trzecich i władz; sporządzanie obrachunków i wszelkich aktów między klientem a osobami trzecimi lub sąsiadami i t. p.

b) wszelkie czynności, niezależne od konkretnej pracy architektonicznej, jako to: określenie wartości, przybliżone lub dokładne istniejącego budynku, czynności przy eksperytyzie lub arbitrażu, porady i asystowanie klientowi w kwestiach spornych i sądowych, porady ustne, piśmienne i telefoniczne, raporty i notatki natury specjalnej, wreszcie wszelka inna dorywcza interwencja fachowa.

Wszystkie wymienione powyżej czynności winny być wynagradzane, niezależnie od wynagrodzenia za czynności architektoniczne, w stosunku poświęconej tym czynnościom liczbie godzin, licząc za godzinę nie mniej 25 zł.

Koszty uboczne.

§ 14. Przy wszystkich bez wyjątku czynnościach archi-

tektonicznych należy się architektowi zwrot poniesionych kosztów, a mianowicie:

1) za sporządzenie w jednym lub kilku egzemplarzach lepiej wszelkich elaboratów technicznych, w celach ogłoszenia współubiegania się o roboty lub w celach wykonawczych, jako to: planów, ślepych kosztorysów, umów, warunków obowiązujących, aktów i t. p.

2) za marki stemplowe, opłaty państwowe i komunalne,

3) za honorarja specjalistów doradców (ogrzewalników, betoniarzy, kanalizatorów, elektrotechników i t. p.),

4) zwrot wynagrodzenia personelu pomocniczego na miejscu budowy, o ile budowa znajduje się poza miejscem zamieszkania i o ile taki stały personel jest potrzebny.

Potrzeba powyższych wydatków i ich zakres zależy od decyzji architekta.

§ 15. Za czas pobytu w podróży w interesie robót, za które architekt pobiera wynagrodzenie według norm odsetkowych, wyszczególnionych w §§ 6 — 10, dolicza się tytułem diety po 150 zł. za dobę lub część doby, spędzonej w podróży i na miejscu robót, a także zwrot wyłożonych kosztów podróży obustronnej (koleją i statkiem I klasą, pojazdem dwukonnym lub samochodem, przewóz bagażu i narzędzi, utrzymanie i zamieszkanie). Jeżeli w interesie klienta

Ryc. 57. Arch. Romuald Miller i art. mal. Wojciech Jastrzębowski (Warszawa).
Sala posiedzeń w części biurowej gmachu Z. Z. K. w Warszawie.
Okucie drzwi i okien wyk. firma „Inż. K. Dobrowolski, F. Huskowski”. Okna wyk. firma „Jan Trzciski i S-ka”. Prace art. malarskie wyk. firma „Jan Berger”.

podróżuje pomocnik architekta, to liczy się zwrot kosztów jak architektowi i djety w wysokości połowy djety architekta.

§ 16. Za pobyt w podróży w interesie robót, za które architekt nie pobiera wynagrodzenia według norm odsetkowych, liczy się oprócz zwrotu kosztów, jak wyżej, tytułem djety za każdą dobę lub część doby po 200 zł.

§ 17. Honorarium oblicza się każdorazowo i oddzielnie od poszczególnej budowli. Bezwarunkowo nie mogą być w kalkulacji honorarium podsumowywane koszty niezależnych budowli (jak np. zabudowań, osiedli i t. p.), stawianych jednocześnie przez tego samego klienta.

Wypłata honorarium.

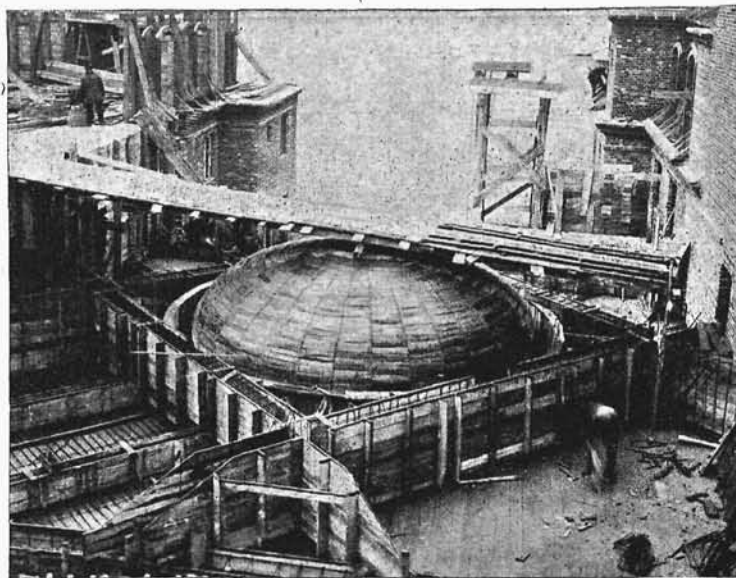
§ 18. O ile nie nastąpiła między stronami umowa co

do zapłaty przed wykonaniem pracy, honorarium architekta, jak i poniesione przez niego koszty dodatkowe (§ 12 — § 15) mają być wypłacone bezpośrednio po doręczeniu przez niego klientowi prac: szkicu, projektu, lub kosztorysu (za każdą z osobna).

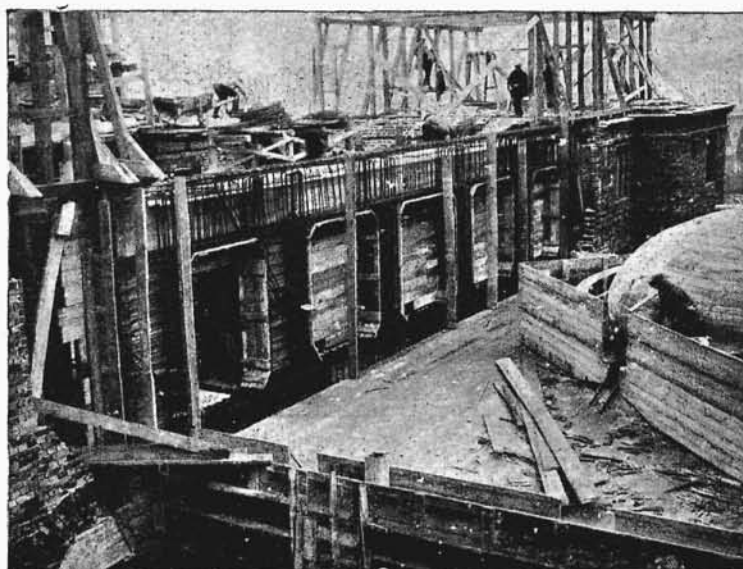
Za następne czynności, t. j. rysunki wykonawcze, kierownictwo ogólne i sprawdzanie rachunków, wypłata honorarium następuje w miarę postępu robót, t. j. w stosunku przypadającego za te czynności ustalonego honorarium do wykonanej budowy.

Prawo autorskie.

§ 19. Architektowi przysługuje w stosunku do wszystkich jego prac prawo autorskie w całej jego rozciągłości, przewidzianej w przepisach prawa obowiązującego.

Ryc. 58. Przygotowanie żelbetowej konstrukcji z kopułą nad główną salą widzów.
Wykonała firma „W. Paszkowski F. Próchnicki i S-ka”.

Ryc. 59. Wykonanie żelbetowej belki syst. Virendela, podtrzymującej mur górnych pięter nad salą widzów. Wyk. firma „W. Paszkowski, F. Próchnicki i S-ka”.

Ryc. 58-59. Arch. Romuald Miller (Warszawa). Gmach Z. Z. K. w Warszawie. Fragmenty budowy.

Klient nie ma prawa korzystać ze złożonych na jego ręce szkiców lub projektów, w celu wykonania budowy z pominięciem autora. Jeżeli zaś chce z tych praw skorzystać w powyżej wspomniany sposób, to rzecz powinna być zgóry oznajmiona architektowi i uzyskane jego zezwolenie na to,

przyczem architektowi przysługuje prawo do specjalnego wynagrodzenia. W przeciwnym razie klient naraża się na wszelkie skutki prawne, wynikające z pominięcia praw autorskich, jak niemniej na odszkodowanie za straty, poniesione przez architekta i obniżenie jego reputacji.

NORMY WYNAGRODZENIA ZA PRACĘ Z DZIEDZINY BUDOWY MIAST

przyjęte na zebraniu zwykłym dnia 31 lipca 1925 r.
przez TOWARZYSTWO URBANISTÓW POLSKICH w Warszawie

Uwaga: Wszelkie normy poprzednio ogłoszone tracą swoją ważność.

I.

Postanowienia ogólne.

1. Autor korzysta w stosunku do wykonanego przez siebie projektu z pełni praw autorskich.

Uiszczenie wynagrodzenia nie uprawnia klienta do posiłkowania się lub umożliwiania osobom trzecim do posiłkowania się pracą autora bez jego współdziałania lub zgody. Powtórne zastosowanie projektu podlega ponownemu wynagrodzeniu według ugody stron.

Cofnięcie lub ograniczenie zamówienia upoważnia autora do słusznego odszkodowania.

W szczególności, jeżeli autor otrzymał zamówienie na całość roboty, t. j. ustalenie programu, wykonanie szkicu, oraz projektu, zaś wykonanie ostatniego lub dwóch ostatnich etapów pracy zostało przez klienta cofnięte, nie z winy autora, natenczas autorowi pracy przysługuje prawo żądać półtorakrotnej kwoty.

2. Za czynności o szczególnej artystycznej, technicznej lub gospodarczej wartości, jak również za czynności, których wykonanie wymaga dłuższego okresu czasu, lub też w wypadkach, gdy czynność ulega przerwom, wywołanym nie z winy autora — niżej podane stawki wynagrodzeń mogą być zwiększone stosownie do ugody stron.

Stosunek autora do klienta określa umowa.

Punkty sprzeczne, o ile nie są przewidziane w umowie, będą regulowane według niniejszych zasad.

3. Poza kosztami wynagrodzenia za prace urbanistyczne, obowiązują również klienta wynagrodzenia dodatkowe, jak: koszty wykonania planów pomiarowych, katastralnych, niwelacyjnych, zdjęć terenowych, badań gruntu, powielania planów, oraz koszty podróży.

4. Za specjalne czynności autora, jak opracowanie i zebranie danych statystycznych, potrzebnych dla opracowania projektu, zakup lub ocena gruntów, udział w układach z władzami, występowanie w roli rzeczoznawcy i t. p. autorowi przysługuje prawo do specjalnego wynagrodzenia, którego wysokość ustali się stosownie do porozumienia stron, zależnie od charakteru i zakresu poruczonej czynności.

Wynagrodzenie to będzie jednak obliczone conajmniej w stosunku do ilości czasu, zużytego na wykonanie czynności. Wyniesie ono za czynności, wykonane w miejscu stałego pobytu architekta, conajmniej 25 zł. za każdą rozpoczętą godzinę. Przy podróżach, w tych wypadkach w obrębie kraju, autorowi należy się tytułem honorarium conajmniej 200 zł. za dobę lub część doby, oraz pokrycie faktycznych kosztów przejazdów, trażarzy i innych nieosobistych wydatków.

Wynagrodzenie za wyjazdy za granicę ustala się na podstawie specjalnego porozumienia.

5. Autor ma prawo żądać wypłacenia zaliczek na poczet należnego mu honorarium (np. za szkic lub projekt).

II.

Wyszczególnienie i ocena czynności urbanistycznych.

6. Czynności, związane z opracowaniem planów, dotyczących budowy miast, dzielimy w sposób następujący:

- a) ustalenie programu wraz ze zbadaniem miejscowości,
- b) sporządzenie szkicu:

1) dla nowych osiedli z określeniem sposobu zabudowania, względnie parcelacji, ewentualnie wraz z rozplanowaniem poszczególnych parceli,

2) dla rozplanowań fragmentów architektoniczno-urbanistycznych z podaniem ogólnego rozplanowania mas budynków objętych planem, ewentualnie w rzutach i widokach.

c) sporządzenie projektu (ewent. w skali większej jak szkic) do zatwierdzenia z reguły w trzech egzemplarzach, z załączeniem niezbędnych rysunków i elaboratów pisemnych, objaśniających zadanie, ewentualnie z załączeniem szczegółowo opracowanych rysunków technicznych, profili poprzecznych i podłużnych ulic i placów w ilości uznanej za niezbędną.

UWAGA: Szczegółowe projekty budowli nie wchodzi w zakres wymienionych wyżej czynności. Gdy wykonanie ich jest wymagane, odnośne wynagrodzenie może być ustalone na zasadzie norm, przyjętych przez Delegację Architektów Polskich.

Sporządzenie projektu przepisów budowlanych, związanych z planem zabudowania terenu — będzie wynagradzane osobno, stosownie do umowy.

7. Ocena czynności zależy od wielkości obszaru, podlegającego rozplanowaniu. Wynagrodzenie maleje proporcjonalnie w miarę wzrostu obszaru, oraz wzrasta zależnie od trudności, komplikujących rozwiązanie zadania, np. fałistość terenu, powikłane granice własności, przecięcie terenu drogami żelaznymi i t. p.

W myśl powyższego, zadania dzielą się na normalne i trudniejsze. Honorarium za wykonanie całkowitej czynności dzieli się w sposób następujący:

a) za ustalenie programu	15%
b) „ szkic	35%
c) „ projekt	50%

całkowitego wynagrodzenia.

8. Wynagrodzenie za prace urbanistyczne ustala się według następujących tablic:

- I. Z wykonanie planów zabudowy i regulacji osiedli.
- II. Za parcelację i za parcelację wraz z planem zabudowy ewent. ze szczegółowym rozplanowaniem parceli.
- III. Za rozwiązanie architektoniczno-urbanistycznych fragmentów osiedli (np. placów, odcinków ulic, ich skrzyżowań i t. p.).

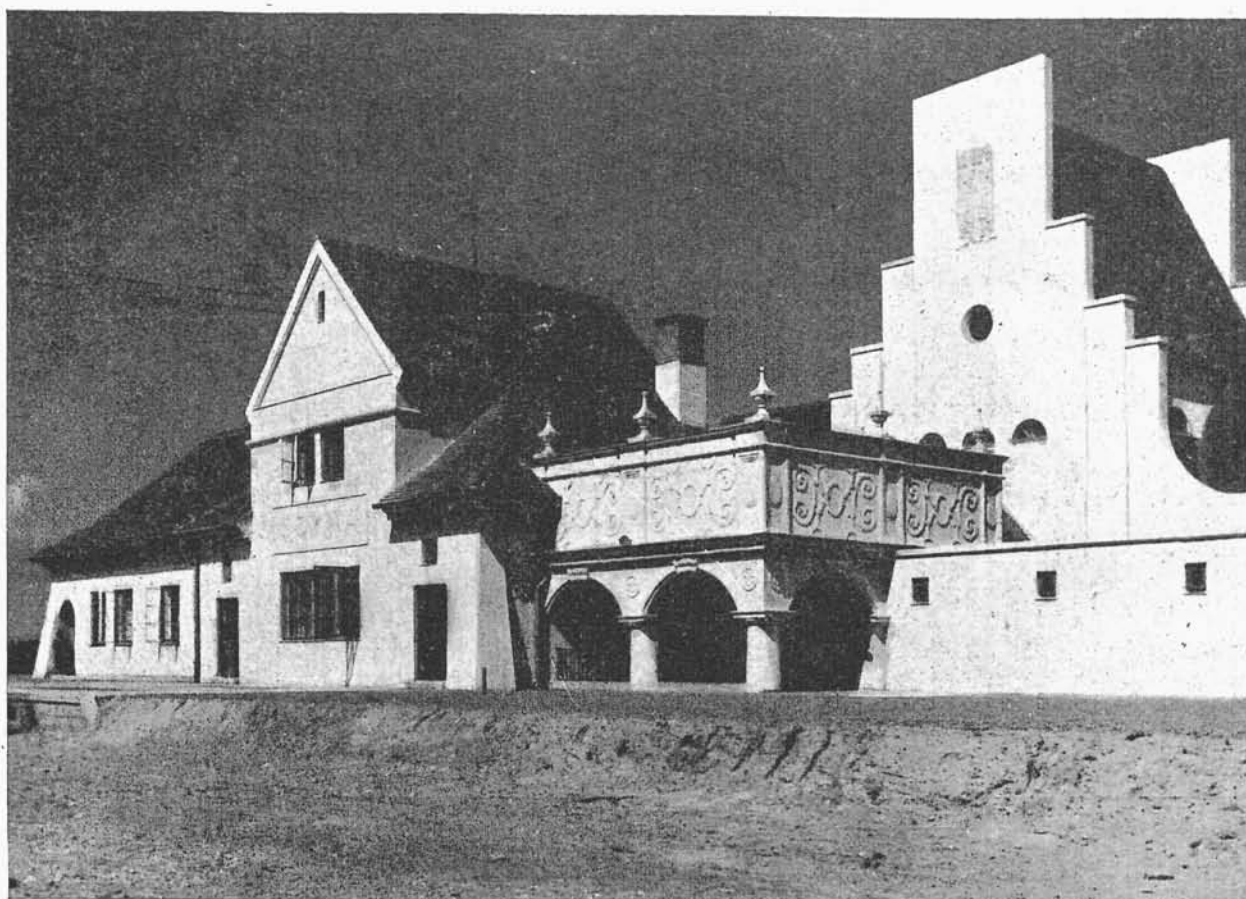
UWAGA: Do powierzchni, podlegającej opracowaniu, należy włączyć w całości lub częściowo te działki, które wchodzi w obręb fragmentów, podlegających regulacji, oraz conajmniej na głębokość 20 m. wzdłuż zewnętrznej projektowanej lub regulowanej ulicy.

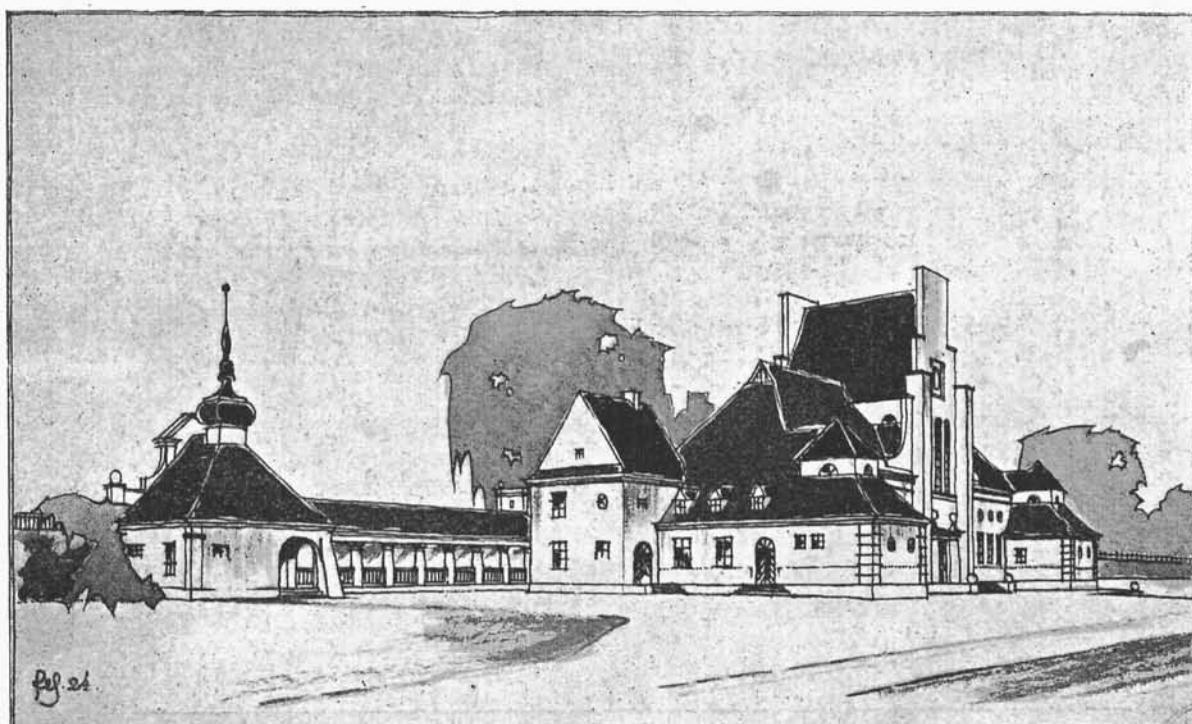
Widok od strony miasta.

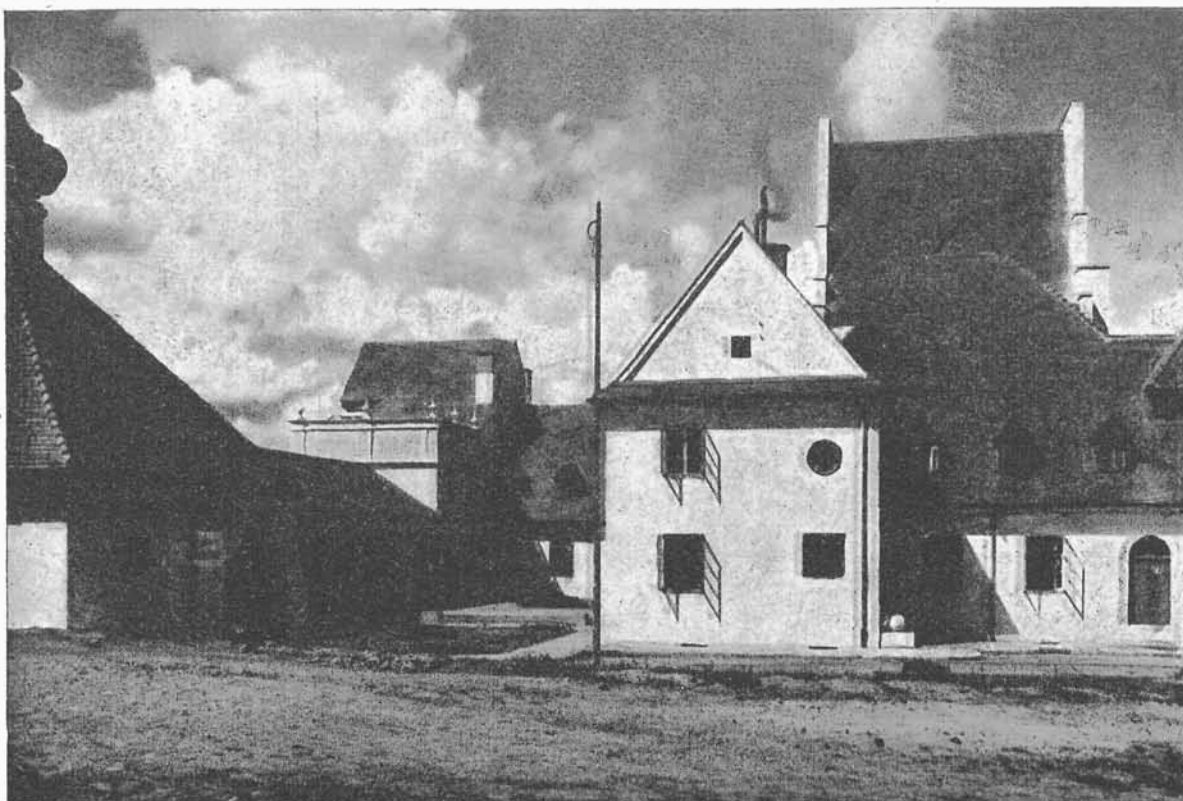
Arch. Romuald Miller (Warszawa). Dworzec kolejowy w Gdyni.

Widok od strony torów kolejowych.

Arch. Romuald Miller (Warszawa). Dworzec kolejowy w Gdyni.

Widoki boczne.
Arch. Romuald Miller (Warszawa), Dworzec kolejowy w Gdyni.

TABLICE WYNAGRODZEŃ.

1. Za wykonanie planów zabudowań i regulacji osiedli.

Powierzchnia ha	Zadania normalne zł.	Zadania trudne zł.	U w a g i
1.	2.	3.	4.
1	315	420	1. Jeżeli powierzchnia, objęta zadaniem, wynosi ilość <i>ha</i> , zawartą pomiędzy dwiema pozycjami, podanymi w rubryce 1, wówczas wynagrodzenie oblicza się na podstawie proporcjonalnego dzielenia, np. dla obszaru o powierzchni 20 <i>ha</i> przy zadaniu normalnym obliczenie przedstawia się w sposób następujący: $\begin{array}{r} 1 \text{ ha przy } 10 \text{ ha} - 131,50 \text{ zł.} \\ 1 \text{ ha przy } 25 \text{ ha} - 85,25 \text{ zł.} \\ \hline \text{Różnica } 15 \text{ ha} - 46,25 \text{ zł.} \\ \text{to na } 10 \text{ ha} - 46,25 \times 10 \\ \hline \frac{x}{15} = 32,2 \end{array}$ t. j. $131,5 - 32,2 = 99,3 \text{ zł.}$ czyli za 20 <i>ha</i> : $99,3 \cdot 20 = 1986 \text{ zł.}$
2	273,75	365	
3	240	310	
4	191,5	255	
5	150	200	
10	131,5	175	
25	85,25	113,65	
50	71,25	98,00	
100	58,00	77,30	
200	40,00	53,30	
400	25,00	33,30	
800	17,00	22,65	
1000	15,00	20,00	
ponad 1500	12,00	15,00	

2. Za parcelację i za parcelację wraz z planem zabudowy.

Powierzchnia ha	Za parcelację w ramach danego planu zabudowy zł.	Za parcel. wraz z plan. zab. Zadania normalne zł.	Za parcel. wraz z pl. zab. Zadania trudniejsze zł.	U w a g i
1.	2.	3.	4.	5.
1	210	420	630	1. Jak w rubryce 4 tablicy Nr. 1. 2. Jak w rubryce 4 tablicy Nr. 1. 3. Gdy w zadaniu ma być uwzględnione również rozplanowanie poszczególnych parceli (usytuowanie budynku, rozplanowanie podwórza, ogródków etc.) — podane normy zwiększa się: dla rubryki 2 o 100% „ 3 „ 50% „ 4 „ 33%
2	182,5	365	547,5	
3	155,0	310	465	
4	127,5	255	382,5	
5	100,0	200	300	
10	87,5	175	262,5	
20	65,0	130	195	
40	50,0	100	150	
50	40,0	80	120	
160	32,5	65	97,5	
ponad 200	30,0	60	90	

3. Za rozwiązanie architektoniczno-urbanistycznych fragmentów osiedli (place, odcinki ulic, skrzyżowanie ulic i t. p.)

Powierzchnia ha	Zadanie normalne zł.	Zadanie trudne zł.	U w a g i
1.	2.	3.	4.
0,5	1100	1650	1. Jak w rubryce 4 tablica Nr. 1. 2. Jak w rubryce 4 tablica Nr. 1.
1,0	950	1315	
2,0	825	1237,5	
3,0	700	1050	
4,0	525	737,5	
5,0	450	675	
10,0	425	637,5	
ponad 10,5	400	600	

R Ó Ź N E

Dnia 10 września upływa termin konkursu na projekt szkicowy **Gmachu Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie**, ogłoszony przez M. R. P. za pośrednictwem Urzędu Wojewódzkiego Dyrekcji Robót Publicznych w Krakowie. Przewidziane nagrody: I-sza — 12.000 zł., II-ga — 8.000 zł., dwie III-cie po 5.000 zł., oraz zakupy na łączną kwotę 6.000 zł. Nagrody powyższe wypłacone będą, o ile na konkurs nadesłanych będzie nie mniej niż 8 prac. Suma nagród może być rozdzielona inaczej, o ile Sąd Konkursowy o tem zacyduje.

Program, warunki i plan sytuacyjny Dyrekcja R. P. w Krakowie rozpoczęła wydawać od dnia 4 sierpnia, termin zaś nadsyłania szkiców wyznaczony jest na 10 września.

Powstaje pytanie, czy takie „krótkoterminowe” konkursy są wogóle celowe, tem bardziej w zastosowaniu do tak poważnego zadania architektonicznego, jak Gmach Biblioteki w Krakowie.

Konkurs na projekt szkicowy Zakładu Psychiatrycznego dla Międzykomunalnego Związku miast wydzielonych i powiatów woj. warszawskiego z udziałem st. m. Warszawy.

Za względnie najlepsze prace będą przyznane nagrody: I-sza — 10.000 zł., II-ga — 7.000 zł., III-cia — 4.000 zł.

Warunki konkursu wraz z załącznikami otrzymać można w kancelarii Okr. Dyr. Rob. Publ. Województwa Warszawskiego (Al. Ujazdowskie Nr. 5). Termin nadsyłania prac do dnia 15 października włącznie.

W rezultacie rozstrzygnięcia konkursu na projekt gmachu Biblioteki Politechniki Lwowskiej, dnia 13 lipca b. r. przyznano dwie drugie nagrody pracom następującym:

pracy Nr. 2, której autorami są: arch. Bronisław Wiktor i arch. Tadeusz Jankowski (Lwów);

pracy Nr. 5, której autorem jest Atelier Architektoniczne „Partenon” w Warszawie.

Konkurs architektoniczny na Gmach Poselstwa w Sofji, ogłoszony przez M. S. Z., rozstrzygnięty został w końcu ub. m.

Sędziowie konkursu w składzie następującym: prof. Marjan Lalewicz z ramienia Wydziału Arch. Politechniki Warszawskiej, arch. Gustaw Trzcziński z ramienia Koła Architektów, arch. Jan Stefanowicz z ramienia Stow. Architektów i arch. Jerzy Beill z ramienia M. R. P. — przyznali 3 równorzędne nagrody architektom: Bohdanowi Pniewskiemu, Stanisławowi Piotrowskiemu, oraz grupie arch.: Grofe, Płoskiemu i Juljuszowi Żurawskiemu.

Sąd konkursowy polecił przytem M. S. Z. pracę arch. Bohdana Pniewskiego, jako nadającą się do przyjęcia za podstawę do opracowania gmachu Poselstwa Polskiego w Sofji.

Konkurs na projekt szkicowy Dworca Głównego w Warszawie. Ministerstwo Komunikacji ogłasza publiczny konkurs na opracowanie szkicowego projektu gmachu Dworca Głównego w Warszawie.

Warunki i program konkursu wraz z rysunkami otrzymać można w Ministerstwie Komunikacji (Nowy Świat 14) Departament V. pokój Nr. 209 w godzinach 12—14 za opłatą 5 zł.

Termin składania prac upływa z dniem 15 stycznia 1929 r. Na nagrody i zakupienia wyróżnionych prac Ministerstwo Komunikacji przeznacza 110 000 zł.

Rozstrzygnięcie konkursu na szkicowy projekt **zabudowania miasta Będzina ze szczegółowym uwzględnieniem regulacji śródmieścia i Góry Zamkowej**, ogłoszony przez Radę Miejską i Magistrat m. Będzina za pośrednictwem T-wa Urbanistów Polskich (opublikowany w numerze poprzednim naszego pisma) — nastąpi dnia 15 listopada 1928 r.

Zarząd Łowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej „Domek z ogródkiem” w Łowiczu z dnia 28 sierpnia ogłasza niniejszym konkurs na:

- 1) rozplanowanie kolonii mieszkaniowej;
 - 2) zaprojektowanie w szkicach poszczególnych domków,
 - 3) opracowanie przybliżonego kosztorysu poszczególnych domków i wspólnych urządzeń spółdzielczych.
- Domki powinny być trojakiego typu:
1. Dla pracowników VI — VII grupy płacy,
 2. " " VIII — IX " "
 3. " " X — XI " "

Autorowi najlepszej pracy powierzone zostanie wykonanie projektu budowy i kierownictwo budowy albo też — zależnie od woli autora — zostanie wypłacone wynagrodzenie za pracę konkursową według norm Koła Architektów Warszawskich.

Sąd konkursowy stanowi Rada Nadzorcza Spółdzielni i Komitet Rozbudowy m. Łowicza.

Termin składania prac konkursowych pod adresem: K. Dąbrowski, Łowicz, Starostwo (w kopertach zapieczętowanych, godło, napis na kopercie „Konkurs Spółdzielni Mieszkaniowej”) upływa dnia 23 września 1928 r. godz. 12 w południe.

Zarząd Łowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej nadesłał zarazem do Redakcji plan sytuacyjny terenu oraz listę członków Spółdzielni wraz z wymieniem ich miesięcznych zarobków.

Z Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Dnia 4 września wyruszają z Warszawy wycieczki naukowe, zorganizowane staraniem Związku Słuchaczy Architektury Politechniki Warszawskiej: pierwsza z marszrutą Włochy — Hiszpanja — Tanger — Francja — Niemcy pod kierownictwem dziek. prof. C. Przybylskiego i prof. Z. Kamińskiego, druga do Włoch, Austrii i Czechosłowacji, w składzie 60 studentów architektury. Powrót wycieczek spodziewany jest w połowie października. Wycieczki doszły do skutku dzięki daleko idącym ulgom i ułatwieniom, uzyskanym w kraju i zagranicą przez Ministerstwo W. R. i O. P. oraz Spraw Zagranicznych.

Errata. W zeszycie poprzednim (Nr.5) w napisach pod reprodukcjami na str. 170 i 172 wkradła się omyłka, mianowicie: jako autor projektu stall, trybun, umeblowania galerji i parteru w Sali Posiedzeń w Gmachu Sejmu — wymieniony został arch. Jerzy Sienicki. Autorem pomienionych projektów był główny projektodawca gmachu arch. Kazimierz Skórewicz, co też niniejszem prostujemy.

Wszelkie prawa autorskie, dotyczące umieszczonych w niniejszym zeszycie projektów, zastrzeżone

Redaktor naczelny: Zygmunt Wóycicki

Adres redakcji: Warszawa, Wspólna 40 telefon 303-08.